

Romano hangos

22re

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 17 • ČÍSLO 19–20 • VYŠLO 14. PROSINCE 2015

zprávy

BRNO – Město zaplatí obědy chudým dětem. Městský rozpočet to vyjde ročně na milion korun. „Jedno teplé jídlo denně budeme platit dětem z rodin, které jsou evidovány jako rodiny v hmotné nouzi,“ řekl primátor Petr Vokřál z ANO.

Hnutí již dříve dětem platilo obědy, avšak třetina dětí jídlo odmítala, protože jim nechutnalo. Nepochybně důsledek zdravotně závadných vyživovacích zvyků Romů. Děti se učí jíst jídla, které dříve neznaly, prospěje to jejich zdraví, zlepší se jim docházka, učí se žít v kolektivu, ocení, že o ně projevil zájem někdo jiný. Návrh ještě musí schválit zastupitelstvo.

z obsahu

Téma čísla:

Rok 2015

strana 1, 4, 5

Tyson Fury porazil Klička

strana 3

Fotoreportáž:

Ples desetiletí

Muzea Romské kultury

strana 6

Osmnácté Romano Suno

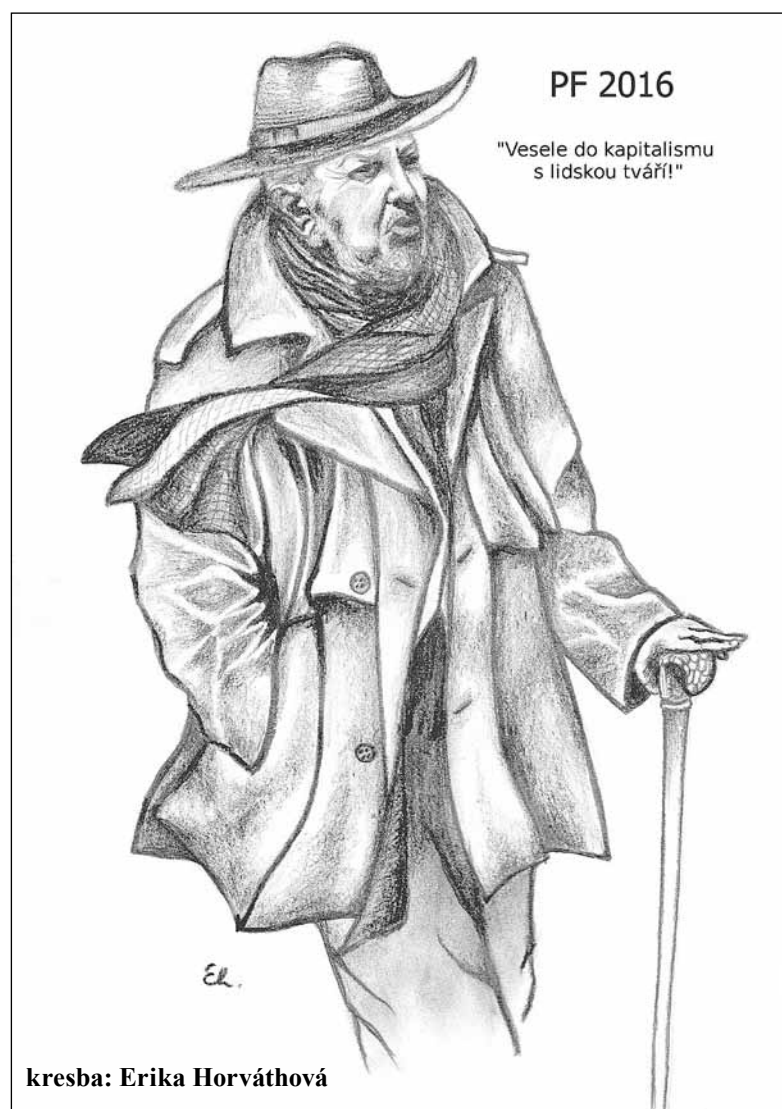
strana 7

Černá paní

pohádka Andreje Giňi

strana 8–10

Rok 2015 rokem tříbení názorů a charakterů

kresba: Erika Horváthová

Přišel čas podívat se na uplynulý rok kritickým okem. Do tohoto roku česká společnost vstupovala s převládajícím negativním názorem na Romy. Změnilo se na tomto názoru něco po uplynutí téměř celého roku? To nikoliv. Přece jen však k zásadní a radikální změně došlo.

Hrozba migrantské vlny do Evropy v důsledku válečných událos-

tí v Sýrii, z počátku se projevující kritickým a často i nepřátelským postojem českého občanstva vůči muslimům, překryla pozornost dříve upíranou na Romy, tímto novým, údajně nebezpečným, subjektem. Lidem se ukázalo, že Romové pro ně nejvýše představují určitou zátež, nikoliv však nebezpečí. Romové se vytratili z jejich pozornosti.

Nic na tom nemusí měnit okolnost, že taková reálná situace nemusela odrážet skutečná nebezpečí ani skutečnou situaci. Objevila se nová politická uskupení, zatím bezvýznamná a malá, která se obrátě snažila této situace využít ve svůj prospěch a získat si přízeň tím, že na nová nebezpečí upozorňovala a varovala. Při tom překračovala vědomě hlediska demokracie, humánnosti i solidarity, které jsme získávali těžce po revoluci a které právě nyní bude obtížné dodržovat, protože hrozbám a nebezpečím bude s dodržováním těchto principů jen stěží čelit. A to i přes to, že reálným nebezpečím masové migrace zatím čelí jiné evropské země jako Německo a Švédsko, zatímco Francie a Belgie jsou nejvíce postiženy terorismem.

Lidé, bohužel, jen stěží dokážou analyticky situaci hodnotit a vážit, co je nebezpečnější více, co méně a co vůbec ne, při srovnání ztráty vydobytých hodnot demokracie a svobody, což by mohlo být nebezpečím největším. Vedlo by k návratu starých časů.

Je vždy dobré si ujasnit konkrétně, kdo s názory populismu, o kterém mluvím, přichází. Není pochyb o tom, že nositelé těchto názorů sledují jen své vlastní mocenské a jiné pokleslé zájmy.

Skvělou příležitostí k tomu, abychom si ujasnili, kdo a kam směřuje, byla připomínka události revolučního a nejvíce snad studentského hnutí v listopadu 1989.

Mohli jsme být svědky toho, jací lidé se shromáždili společně s prezidentem Zemanem toho dne na Albertově, místu, kde došlo před 26 lety ke krvavému pokusu potlačit

studentskou revoltu. Vstupenkou byl transparent: „Ať žije Zeman!“ Na místo toho, aby se ozývalo: „Ať žije svoboda!“ Studentům byl vstup za policejní asistence zakázán, což je vůbec to nejhorší.

Ti lidé kolem prezidenta byli svými postoji, chováním i konflikty se zákonem dosud ve společnosti odmítáni. Zeman jim dopřál, zatím chvilkové, zdá se však docela v jeho úsilí programové pozornosti a blesků kamer. Proč tuto epizodu, nikoliv jedinou, připomínám. Jeví se tu snaha po změně směru našeho společenského a politického úsilí na východ, spojená s prvky nacionalismu, protievropanství a návratu starých pořádků.

Romové v české společnosti během uplynulého roku doznali přece jen jistého pokroku, nikoliv výrazného, přiznejme si to. Bylo to možné jen díky dosud nastaveným principům demokracie, podpory lidských práv, i jiných programů integrace, které jsou takto oficiálně nastolovány i ve vládních programech. To je i výsledek snažení Evropské unie, která stojí za nimi. V tom a takto je nutno pokračovat i v příštím roce.

Letos jsme tedy mohli být svědky mnoha událostí, které přesvědčivě odhalují ty, kterým leží osud demokracie a svobody na srdci a ty, kteří to jen předstírají s poukazem na možná nebezpečí. Neukazují reálné cesty nápravy, umí ale dokonale postrašit.

Když už nic jiného, tohle poznání letošního roku by nám mohlo dobře sloužit v příštím roce a ukazovat, co a jak dělat, a hlavně s kým.

Karel Holomek

Roma Spirit dostali škola, zpěvák, pěstounka a spisovatel

Praha 10. prosince (ČTK) – Ocenění Roma Spirit za pomoc romské menšině a snahy o dobré soužití získali letos organizace IQ Roma servis, Základní škola Trmice, pěstounka Daniela Cincibusová, hlavní redaktor serveru Romea.cz Zdeněk Ryšavý a zesnulý romský spisovatel a hudebník Andrej Giňa. Zvláštní cenu dostal zpěvák Antonín Gondolán a in memoriam romistka Milena Hübschmannová. Slavnostní ceremoniál se konal v Pražské křižovatce.

Ceny se udílely popáté. Porota letos nominovala šestnáct organizací, firem či osobností. Vybrala je ze 142 návrhů. Podle pořadatelů má ocenění upozornit na snahu všech, kteří se podílejí na zlepšení situace Romů v Česku a na odbourávání předsudků.

Cenou pro zakladatelku české romistky Milenu Hübschmannovou

porota chtěla ocenit její celoživotní dílo. „Přes studium indologie si našla cestu k evropským Romům a začala se hluboce zabývat jejich jazykem, kulturou, podporou jejich emancipace,“ uvedli pořadatelé. Zvláštní cenu dostal také zpěvák Antonín Gondolán, který v minulosti spolupracoval třeba s Karlem Gottem.

V kategorii nevládních organizací uspělo sdružení IQ Roma servis. Porota ho ocenila za jeho boj s dluhy a pomoc stovkám Romů z dluhové pasti. Mezi institucemi a firmami se prosadila Základní škola Trmice, která podle porotců úspěšně používá začleňování ve vzdělávání a kromě běžných předmětů učí děti i „důležitým sociálním dovednostem“. Pod dohledem partnerské školy z Británie zahrnuje do výuky metody, které se osvědčily v cizině.

V kategorii osobností cenu do-

stala Daniela Cincibusová z Mimoň. Jako pěstounka vychovala 23 dětí, z toho 15 romských. Nyní pracuje v mostecké charitě v zařízení pro děti, které je v jednom z ghett v Libereckém kraji. V mediální kategorii porotci ocenili spoluzakladatele a hlavního redaktora serveru Romea.cz Zdeňka Ryšavého. Podle nich tento zpravodajský web doplňuje zprávy z hlavních médií, která nechťejí či nedokážou určité informace poskytovat.

Cenu za kulturní přínos pořadatelé udělili in memoriam. Připadla spisovateli, hudebníkovi a organizátorovi kulturních akcí Andreji Giňovi, který letos ve věku 79 let zemřel. Vždy důsledně psal romsky.

Původně se cena nazývala Gypsy Spirit, loni se přejmenovala na Roma Spirit. Zpočátku ji vyhlašovala sekce lidských práv Úřadu vlá-

dy. Po nástupu kabinetu Petra Nečase se projekt zastavil, po tříleté pauze ho pak v roce 2013 obnovily nadace Michaela Kocába s Otevře-

nou společností. Záštitu letos převzali premiér, ministr pro lidská práva a ministryně školství.

ktk rot

foto: Roma Spirit

zprávy

LITOMĚŘICE – Realitní makléřka Eliška Nosková se neodvolá proti rozhodnutí soudu a omluví se Romce Lence Balogové za diskriminaci, jak jí uložil letos v létě litoměřický okresní soud. Omluva zní: „Osobou jednající ve prospěch mého podniku Vám bylo sděleno, že se nemůžete ucházet o nájem bytu v Lovosicích, protože jste romské etnické příslušnosti. Tímto jednáním jste byla vystavena přímé diskriminaci pro etnický původ v přístupu k bydlení. Za toto jednání se Vám tímto omlouvám.“

PRAHA – Mladí Romové studují, aby pomohli svým lidem. V tom je podporuje Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové Fondu vzdělávání. Dvaadvacetiletý Roman z Prahy 5 chce uspět stejně jako Petr Torák, který obdržel Řád britského imperia, udělený mu královnou Alžbětou II. Studuje na škole se specializací na právo a veřejnou správu a chce pracovat jako kurátor.

Mezi dalšími 16 studenty, které Fond vzdělávání podporuje, je i osmáctiletý Honza z Úpice na Trutnovsku, který, ač upoután na invalidní vozík, studuje Obchodní akademii. Fond podporuje taky Evu, 23 let, která studuje na Fakultě výtvarných umění VUT v Brně.

Fond vzdělávání za 20 let své existence vypomohl již 997 mladým lidem se zdravotními či sociálními handicapy.

ÚSTÍ NAD LABEM – Předlice – Tomáš Kratochvíl žil osm měsíců v tomto romském ghettu a natočil dokument nazvaný „Češi proti Čechům“. Loni ČT odvysílala jeho materiál pod názvem Český žurnál: Gadžo. Zatímco tradiční dokument sleduje aktéry příběhu a režisér zůstává neviditelný, Kratochvíl obrací objektiv na sebe a předává svůj soukromý vypravěčský komentář.

Nakonec se z bojovníka za romská práva objeví přiznání, že se svoji rodinou mezi Romy žít nechce. Tento dokument jde právě do kin.

STOCKHOLM – Rok 2015 v tomto švédském městě je ve znamení Katariny Taikon. V kinech se promítá dokumentární film o životě této romské spisovatelky. V Muzeu moderního umění probíhá výstava Dobrý domov pro všechny. Na mnoha fotografiích z 50. a 60. let minulého století je Taikon ve středu dění. V knihkupectvích se prodává kniha Den, kdy budu svobodná, což je velká biografie života Katariny Taikon.

V tisku nyní probíhají spory o zásahu policie, která v Malmö zrušila romský tábor postavený nelegálně na opuštěném staveništi.

Chcete přispívat na naše anketní stránky?

Ozvěte se na rhango@volny.cz,
nebo přímo šéfredaktorovi na
romanohangos@gmail.com.

Bachta'i Karačoňa the nevo berš

Karačoňa – Vánoce jsou v romském národě výjimečné svátky.

Narodil se náš Spasitel, který i Romy stvořil k obrazu svému. Některým lidem se to nemusí líbit, at'.

Posílám jim i vám starodávný romský vinš:

Vinšuju vám, vinšuju,
šťastné Vánoce.
Hodně z nás se nedožilo, my však ano.
Pánu Bohu děkujeme za to.
Zůstávejte zdraví jako ryby v tej vodičce,
bohatí a šťastní na této černé zemičce.
Ona je naše pravá matka, vše z ní roste a kličí.
Jen nevěřím se toto přičí.
Roste jako malý chlapeček,
krásně vyzdobený vánoční stromeček.
Hodně štěstí, zdravíčka,
to vám přeji z celého srdíčka.

Vinšnav tumenge vinšnav,
bachta'i Karačoňa.
But džene mule, amen dživas u le Devleske pa'ikeras.
Ačhen saste sar mače andro pañori,
bachta'le the barvale sar amari ka'i phuvori.
Joj amari čačikañi dajori.
Oda parno maroro latar barol sar cikno čhavoro.
But bacht sas'ipen andro nevo berš,
čarav tumaro jiloro.

Jan Horváth

Romistika na FF UK v Praze opět otevírá bakalářský studijní obor

Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze se po čtyřech letech otevírá bakalářské studium romistiky (jednooborové i dvouoborové). Přihlášky do nástupního ročníku 2016/2017 je možné podávat do 29. 2. 2016.

Charakteristika oboru

Obor romistika je charakteristický multidisciplinárním zaměřením studia romské tematiky, které propojuje poznatky a metody z oborů lingvistiky, antropologie, historie, politologie, sociální práce, literatury i umění. Studium se soustřeďuje jak na Romy na území bývalého Československa, tak i jinde ve světě. Důraz je kladen na získání aktivní znalosti romštiny a vlastních zkušeností skrze osobní poznání a komunikaci s Romy. Studenti mají možnost zapojit se do výzkumných projektů a dalších aktivit pracoviště. Obor tradičně studují Romové i Neromové, rodilí mluvčí romštiny spolu se začátečníky, a dohromady tvoří každý ročník inspirativní prostředí pro všechny.

Historie

Seminář romistiky byl založen v roce 1991 jako první pracoviště na světě (!), které začalo učit romistiku jako samostatný a komplexní obor. V roce 2016 tak slaví již 25. výročí a dodnes svým zaměřením představuje jistý světový unikát. Zakladatelka oboru, doc. Milena Hübschmannová, jej od počátku

vedla jako pracoviště výrazně multidisciplinární, zaměřené na kontakt a studium problematiky v terénu. Česká romistika patří ke světové špičce v oboru, dlouhodobě udržuje kontakty a spolupráci i s některými zahraničními pracovišti nebo jejich vědeckými pracovníky, zejména s pracovišti na univerzitách v Grazu, Helsinkách, Manchesteru nebo s Bulharskou akademií věd v Sofii. Po celou dobu své existence je úzce provázána s časopisem romistických studií Romano džaniben.

Absolvent oboru

Postojová orientace absolventa bakalářského studia zaručuje, že je připraven – v nejobecnější rovině – akceptovat jinakost a respektovat odlišnost kultury, jazyka a komunikace. Absolvent bakalářského studia má velmi slušné pasivní a slušné aktivní jazykově-kulturní komunikační schopnosti pro pohyb v prostředí tzv. slovenských Romů. Student by měl umět jazyk a kulturu také na základní lingvistické, respektive antropologické úrovni teoreticky popsat. Měl by mít přehled o dějinách Romů a jejich vlivu na současnou situaci. Rovněž by se měl vyznat v aktuální romské mediální a politické scéně. Koncepce bakalářského oboru připravuje odborníky pro profesní působení v oblastech týkajících se Romů: státní správa, neziskové organizace zabývající se romskou tematikou, kulturní organizace a aktivity, média atp.

Ve studiu je možné pokračovat i v navazujícím magisterském stupni. Jeho absolvent by pak měl umět podávat informace o různých aspektech romistické problematiky v závislosti na kvalifikaci adresáta, od laické veřejnosti přes novináře a politiky až po experty relevantních vědeckých disciplin. Uplatnění absolventů magisterského studia je díky aktuálnosti tématu široké: překlady a tlumočení, redakční práce, státní správa, kulturní organizace a aktivity, neziskové organizace zabývající se romskou problematikou, média, poradní orgány vlády, v kombinaci s dalším vzděláním také školství, sociální práce atp. Možností je také pokračovat doktorským studiem a věno-

vat se tak romistice na vědecké úrovni.

Přijímací řízení

Přijímací zkouška do bakalářského studia je dvoukolová (písemná a ústní část). Prověřuje schopnost uvažovat nad krátkým odborným či publicistickým textem, znalost romských reálií, vztah k romské tematice a motivaci ke studiu. Je proto dobré sledovat aktuální vývoj romské problematiky v ČR i ve světě. Podmínkou přijetí není znalost romštiny, doporučujeme však obecně rozvíjet lingvistické myšlení, nejlépe formou nějakého jazykového cvičení, opakování středoškolské jazykové látky či středoškolských testů (žádnou kon-

krétní publikaci nepreferujeme). Uchazeč nám při přijímací zkoušce také předloží seznam přečtené literatury. Doporučená literatura bude uvedena na webu www.romistika.eu.

Bližší informace naleznete na stránkách ww.romistika.eu, případně kontaktujte sekretariát romistiky.

Seminář romistiky

Filozofická fakulta,
Univerzita Karlova v Praze
Celetná 20, 116 42, Praha 1
tel.: + 420 221 619 722
e-mail: romistika@seznam.cz
web: www.romistika.eu;
www.ff.cuni.cz/prijimaci-rizeni

foto: Daniel Baránek

Tyson Fury porazil Klička

Mistrem světa v těžké váze se stal v německém Düsseldorfu boxer Tyson Fury, který se hrdě hlásí ke svým romským kořenům. Jedenáct let neporaženého legendárního Ukrajince Vladimira Klička zdolal na body a vzal mu čtyři mistrovské pásy organizací WBA, WBO, IBO a IBF. Sedmadvacetiletý Fury tak vyhrál i 25. souboj v profesionálním ringu.

Devětatřicetiletý Kličko byl před soubojem na fotbalovém stadionu v Düsseldorfu považován za jasného favorita, ale prohrál u všech tří bodových rozhodčí.

„Dnes jsem nebyl lepší,“ uznal ukrajinský boxer po čtvrté porážce v kariéře z 68 soubojů, první od dubna 2004. „Tyson byl hrozně rychlý. Nevěřil bych, že to dokáže. Prostě jsem nenašel tu správnou

zbraň, jak na něj,“ dodal Kličko. O dvanáct let mladší vyzyvatel z Anglie uhájil neporazitelnost i v 25. duelu v profesionálním ringu. I když v posledním 12. kole měl viditelně méně sil a Kličko se snažil duel rozhodnout, předchozí kolo naopak zvládl Fury výrazně lépe.

Tyson Fury se narodil v Manchesteru v rodině irských travelerů. Jeho otec mu dal jméno Tyson po světovém boxerském šampionu Miku Tysonovi. Kličkův vyzyvatel se hrdě hlásí ke svému romskému původu, a i když nyní žije ve vlastním velkém domě, nezapomněl, odkud pochází. „Jsem hrdý na to, kdo jsem,“ říká o svém romském původu. „Jsem rád, že jsem Rom. Travelerský původ mi dává odhodlání a vůli vyhrát, sáhnout si na úplné dno. Ve mně neexistuje žádné poraženectví. Jako traveler nikdy ničeho nelituji. Vím, co mám dělat a jak jít dál,“ říká odhodlaně Tyson Fury.

ČTK

foto: Reuters, Lee Smith

komentář

Dva romští velikáni

KAREL HOLOMEK

Ještě se vracím krátkou poznámkou k nedávno zemřelému Andreji Giňovi. Při vzpomínce na něho, pořádané v knihovně Václava Havla, jsem s překvapením zaznamenal, že Andrej psal své povídky a příběhy dávno před tím, než mohly být někde zveřejněny, tedy, jak se říká, do „šuplíku“. Určitě věřil, že je bude jednou moci zveřejnit. Mohlo se tak stát, až se uvolnil prostor i pro dříve nežádané a nechtěné autority, jakým v podstatě delší dobu za totality byl i Andrej Giňa. Řadí se tak mezi plejádu jiných skvělých literátů, dříve zakázaných. Byl tedy vlastně jedním z mála romských disidentů, kteří bezpochyby věděli své a nehodlali se s daným stavem smířit.

Když jsme u toho, dovolu, abych ještě vzpomenu Bartoloměje Daniela, historika, vysokoškolačka, který měl chvíli možnost pracovat ve Svazu Cikánů-Romů koncem 60. let minulého století a pak celých dlouhých 17 let se musel živit jako dělník zaměstnaný u Zahradní a technické správy města Brna. Zasloužil se o vzestup Romů, vnímání jejich historie a památky na předky. Už 20 let dopředu připravoval vznik Muzea romské kultury. I on se řadí mezi velké romské osoby, které po jistou dobu pronásledovalo nepochopení společnosti i autorit.

Anketní otázka

Jak slavíte Vánoce?

Ria Rigová, SR, Trnava

U nás sa vždy najprv všade vydýmilo tymiánom a potom sme sa pomodlili. Nakol'ko mám na Štedrý deň narodeniny, tak mi otec vždy zavinšoval. K večery sme mali oblátku s medom a cesnakom, potom kapustovú polievku s hribami a slivkami. Bola výborná, zahustená smotanou, no a mali sme aj majonézový šalát s vypráženým filé. Teraz sa dajú už kúpiť rôzne druhy rýb a samozrejme živý kapor, na ktorého som zabudla. Mama robila kysnuté pupáky plnené lekvárom a posypané makom, alebo orechami. Na stole sme mali aj ovocie a tak si dával každý, čo mu chutilo. Takto sa to traduje u nás stále.

Květa Turtaková, Německo, Stuttgart

U nás na Štedrý večer máme na večeri pišota (pirohy), šutľi armin-zumin (kyselou zelnou polievku), holubky (závitky v zelném listu plnené mletým masem) a kokosky, ryby. Před večerí se pomodlíme a potom po jídle si rozbalujeme dárky. Už to ale nejsou ty Vánoce, jak bývaly. Hodně lidí, které jsme měli moc rádi a oni nás, už nejsou mezi námi. Byli to pro nás vzácní lidé. Schází nám, vzpomínáme na ně a Vánoce bez nich už neprožíváme s takovou radostí jako kdysi.

Lýdia Kotlárová, SR, Topolčany

Patrím do generácie, ktorá už len s nostalgiou spomína na svojich nebohých rodičov a na vianočné sviatky s nimi. Spomínam na ne veľmi rada a v duchu porovnávam tieto sviatky, ako sa slávili voľakedy a ako sa slávia dnes v niektorých rómskych domácnostiach. Vidím a všimam si, že ten rómsky duch Vianoc sa pomaly, ale iste vytráca a mladé rodiny považujú tieto sviatky za sviatky darčiekov, prejedania sa a veľkej nudy pri televíznych prijímačoch. Ja a aj celá moja rodina, sme si zachovali všetky tradície, ktoré sme videli od našich rodičov. Štedrý deň sa u nás začal hneď od rána. Bolo nás veľa detí, každý mal zadelenú svoju úlohu a tešili sme sa na večer, kedy všetci zasadneme k spoločnému stolu k štedrovečernej večery. Staršie sestry sme pomáhali mame pri varení a pečení, iní zase upratovali celý byt, aby bolo všade čisto a sviatočne. Bratia pomáhali otcovi s osádzaním vianočného stromčeka do stojana a potom ho aj ozdobili. Keď bolo všetko hotové, čakali sme, kedy príde šiesta hodina a nastane tá sviatočná chvíľa štedrej večere.

Hoci sa chystali všeliaké dobroty a byt prevoniaval vôňou koláčov, nedovolili sme si nič vziať, pretože sa držal pôst, aby sme mohli prijať každý kúsok oblátky s medom a cesnakom od rodičov. Keď už bol postavený a vyzdobený stromček, pripravili sme sviatočne stôl, rozdali pred každého tanieri a jeden tanier bol vždy navyše. Ten tanier bol prichystaný pre pcestného, keby sa u nás zastavil, aby sa mohol s nami navečerať. V ten deň sa varila kapustnica, hribová omáčka, piekli sa opekance s makom a zemiakový šalát s vysmázaným rybím filé. Pamätám si, že keď som bola ako dieťa, nikdy u nás nebol živý kapor. Naša mama mala k tomu svoj dôvod, prečo ho

nechcela. Aj keď boli všetky jedlá na stole, hlavnou večerou u Romov bola misa, kde boli opekance s makom, na nich boli poházané omyté celé orechy, jabĺčka a kolom dokola stály oblátky s medom. Na na každej oblátke bolo kúsok cesnaku.

Bežne sa u nás nehovorilo romsky, ale na Štedrý večer otec s otiepkom slamy prišiel do miestnosti, kde bol stromček a vyvinšoval v romštine šťastlivý Štedrý večer, veľa zdravia, požehnané celé vianočné sviatky a mama mu odpovedala tiež v romštine. Spoločne sme sa pomodlili a začal sa hlavný akt večere – delenie. Hádzali sa orechy aj do kútov a potom z jedného orecha sa podelilo všetkých okolo stola. Podobne sa robilo aj s oblátkou, ale najskorej nám mama urobila na čelo križik s medom. Po rodičoch sme sa pripojili aj my všetky deti, delili každému a podávali si do úst po kúsku, ako sýkorky.

Pri tom sme sa aj nasmiali, keď sme niekomu naschvál vložili do úst kus cesnaku. To delenie malo znamenať tú našu pospolitosť, našu súdržnosť a pamäť jeden na druhého. Po tomto delení sa už podávala večera, ako bola kapustnica, ryba so šalátom a každý čo chcel. Po večery sme sa rozbehli k stromčeku, pod ktorým sme si našli väčšinou veci, ktoré sme bežne potrebovali. Na Štedrý večer bolo u nás zvykom, že sme sa navzájom navštevovali, zišli sme sa celá rodina. Dedo a jeho synovia povytahovali hudobné nástroje, hrálo sa a tancovalo. Dnes už je toto vidieť málokde, každý žije pre seba, možno len so svojimi starosťami.

Emil Miko-Pupa, Praha

Ešeb kamľomas te irinel pal kada purano berš 2015, so hino kijo agor u lokes avel o nevo berš. So amenge le Romenge andas kada purano berš? Sako predžid'ilas kada purano berš avres, pre varekaste oda has koda nekfeder berš, savoro leske džalas pro vast u e bacht les na omukhl'as, te phenav, hoj savoro, ta gondolinav, kaj varekasko džalas mištes e but'i. U te hin kada, ta ehin the lovore pro lacho dživipen. No, paš oda lenge vigel'as o sas'tipen e bacht, the lache hiri šunenar andre famel'ija sas gulores the bari loš. Hojča na savoren sas ajso šukar bachtalo berš. Hin povaj jekh Roma, so cerpine-nas bokh the baro čoripen u sar savore džanas, ta but Romen marel e bibacht pal savore seri. Paľis hin Roma, so šunde nalače hiri pal peskere famel'iji u o apsa lenge čuľan ži adad'ives, Aľe sas'ti god'i phenel, kaj oda savoro dživipen, the mušinas pes leha te pomarel kale dživipnaha.

Lokes avel karačoňakero inepos u anglo Roma kada inepos ehin baro d'ives. Aľe the avkes imar oda nane koja Karačoňa so me peske leperav, kana somas cikno čhavoro. Imar tosara uštahas savore lača kedvaha u andro jilo sas savoren lachi loš, radisaľuvahas kolestar, kaj ke amende avľas karačoňakero inepos. E daj tosarastar pratinelas, tavelas o purane chabena sar dojekh Roma angomis. Naradisaľuvahas vare-save darkendar sar adad'ives maj savore Roma, aľe radisaľuvahas, kaj e daj le dadeha obthovenas o skamind le bare chabenenca the savore jekhetanes zabešahas paš o skamind the chahas, asahas u andro jile amen has bari kedva the radišagos. Adad'ives imar nane oda, so angomis, bo o Roma achi-

le gadže u sar gadže tiš gondolinen, bijalo darcy len nane Karačoňa, aňi nadžanav peske te prestavinel, so bi povaj jekh „počeštila“ Roma kerdehas. Džanav, kaj džas the amen o Roma anglal u keras radosca le čhavorenge, kaj lenge zalabon o jakha kole darkendar. Aľe varekana amenge zalabonas o jakha ča koda, hoj samas savore jekhetane u nič aver amenge nakampelas. So bi me vaše pale dás, kaj kajso vare-so visaľiľahas pale, kaj te avav ciknoro.

Žičinav savore Romenge the savore manušenge pre calo luma bachtal'i Karačoňa. O Del len te hadinel pre dojekh than, pre dojekh krokos. Savorenge mangav, kaj kada nevo berš 2016 te avel bachtalo, sasto, barvalo, lošalo, the pherdo baro kamiben andro jile te avel savore manušen. Hoj ňiko te na bokhaľol, cerpinel, rovel u kaj jekh avres te den paťiv the lacho lav, bo kada oda hin igen but maškar o manuša. O Deloro tumenca, Romale.

Zaprve chci napsat, že rok 2015 se schyluje ke konci, a pomalu se už blíží nový rok. A co nám Romům letošní rok přinesl? Rok 2015 jsme si každý prožili po svém. Pro někoho to byl ten nejlepší rok, který mu šel na ruku, a štěstí ho neopustilo. Mám na mysli především práci. Když lidé mají práci, tak mají i dobrý život. A když mají dobré zdraví a přitom ještě i štěstí, a slyší jen dobré zvěsti, tak ta rodina si žije sladce a v radosti. Jenže ne všichni měli tento rok tak krásný a šťastný. Někteří Romové trpěli hladu, chudobou a jak všichni víme, zlo pronásleduje Romy po všech stránkách. Potom jsou i tací Romové, kteří slyšeli zlé zvěsti o svých rodinách a slzy jim tečou dodnes. Zdravý rozum ale říká, že tak nemůže být celý život, že se musíme se životem i poprat.

Pomalu přichází Vánoce a Romové tuto událost vždy pokládali za velice významné svátky. Ale už i tak to nejsou ty Vánoce, jak jsem prožíval já jako dítě i jako kluk. Vzpomínám, že už brzo ráno jsme my děti vstávaly s veselou náladou a v srdci jsme všichni měli velkou radost. Tešili jsme se a radovali se, že už jsou Vánoce. Maminka už brzo ráno uklízela, chystala a vařila stará romská jídla. Neradovali jsme se z dárků, tak jak se dnes radují někteří Romové. Radovali jsme se, když máma i otec pokládali na stůl ty velké dobroty, že všichni společně sedíme u stolu a jíme. Smáli jsme se a v srdcích jsme měli vřelost a radost. Dnes už to není co kdysi, z některých Romů se stali gadže a jako gadže i přemýšlí. Bez dárek už ani nemají Vánoce. Neumím si ani představit, co by bez nich dělali. Ale vím, že i my Romové jdeme dopředu, obdarováváme svoje děti a radujeme se z toho, že jim z dárků v očích jiskří radost. Ale nám kdysi hořely jiskry radosti v očích jen proto, že jsme byli všichni spolu, nic jiného jsme nepotřebovali. Co bych dnes za to dal, aby se ta doba vrátila a já byl zase dítě.

Přeji všem Romům, všem lidem na světě, aby měli rok 2016 šťastný, zdravý, bohatý a radostný. Všem lidem přeji hodně lásky v srdcích. Aby neměli hlad, aby netrpěli, neplakali a jeden druhého si dobrým slovem ctili. Pro lidi je to moc důležité. Bůh s Vámi, Romové.

Do češtiny přeložil a anketu připravil Gejza Horváth

Folklorní hudební večer v Muzeu romské kultury

V Muzeu romské kultury se 9. prosince konal hudební vzpomínkový večer s názvem **Jaká je to pěkná růža**. Tématem večera bylo vzpomínání na **legendární primáše z Hornácka, Jožku Kubíka z Hrubé Vrbky (1907–1978) a Josefa Kubíka „Filíka“ (1932–1986)**.

Na program večera byla cimbálová muzika, vzpomínky, archivní fotografie i krátké hudební filmy. „Šlo o moderovanou besedu pro pozvané pamětníky a širokou veřejnost, při níž návštěvníci zhlédnuli film *Majstr* z roku 1974 o Jožkovi Kubíkovi z Hrubé Vrbky. Pozvání přijal také tvůrce filmu, režisér Rudolf Adler,“ uvedla kurátorka fondu audiodokumentace muzea Anežka Hrbáčková. Druhého primáše Josefa Kubíka „Filíka“ připomenuly nejen vzpomínky členů jeho rodiny, ale také písně v podání jeho vnuků. Celým večerem totiž hudebně provázela Hornácká cimbálová muzika Kubíci bratři Petra a Pavla Kubíkových z Velké nad Veličkou, mladých pokračovatelů této rodové tradice. Pozvání organizátorů přijali i další zpěváci a muzikanti z regionu Hornácka. Hudební vzpomínkový večer proběhnul ve středu 9. prosince od 18 hodin v Muzeu romské kultury. Vstup byl volný a akce byla určena nejširší veřejnosti.

Povědomí o muzikantském rodu Kubíků je v i současné době poměrně velké, navzdory malé rozloze Hornácka – svérázného regionu, ze kterého jeho příslušníci pocházejí.

Starší z obou primášů, Jožka Kubík byl nejen osobitým primášem, ale je mu připisováno také historické prvenství v zařazení cimbálu do původní hudecké sestavy na Hornácku. Hudba a zpěv v podání jeho muziky byla nahrána na několika LP deskách a zachycena také ve filmu. Je to také jediný Rom, po němž byla nazvána planetka č. 17611, objevená v roce 2001, která dnes nese jméno „Jozkakubik“. Josefa Kubíka „Filíka“ si jeho přátelé pamatují jako srdečného člověka a temperamentního muzikanta s příznačným „ohnivým“ projevem. Jožka Kubík z Hrubé Vrbky i Josef Kubík „Filík“ z Velké nad Veličkou, potomci prvních „cigánských“ usedlíků na jihovýchodě Moravy, byli nejen pokračovatelé hudební tradice tohoto rodu. Byli to muzikanti, jejichž osobitý projev spoluutvářel a posouval místní lidovou hudební kulturu, doplňoval ji a obohacoval.

Muzeum romské kultury je jedinou institucí v Evropě, která dokumentuje kulturu Romů. Své unikátní sbírky femesel, umění, textilu či fotografií uchovává v depozitářích, ale také prezentuje pro veřejnost ve stále expozici „Příběh Romů“. Exponáty zde doplňují audiovizuální projekce a dioramata v životní velikosti. Pro veřejnost nabízí také přednášky, workshopy, pracuje s dětmi ze sociálně znevýhodněných rodin. Muzeum romské kultury bylo založeno již v roce 1991, roku 2005 se stalo příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR a letos tedy slaví výročí deseti let jako státní instituce.

Anežka Hrbáčková

Bývalý dozorce z Osvětimi půjde za smrt 170 000 lidí před soud

Bývalý dozorce z nacistického vyhlazovacího tábora v Osvětimi stane příští rok v Německu před soudem kvůli obvinění z podílu na vraždě 170 000 lidí. Včera o tom rozhodl soud v severoněmeckém Detmoldu.

Třiatřicetiletý Reinhold Hanning, který byl členem jednotek SS, sloužil v Osvětimi od ledna 1943 do června 1944, a podle Centrály pro zločiny nacismu se tak podílel na holocaustu. Hanning údajně střežil nejen tábor, ale dohlížel prý i na příjíždějící transporty.

Proces by měl začít v polovině února. Jednotlivá líčení budou vzhledem ke stáří a zdravotnímu stavu obviněného omezena na dvě hodiny.

Hanningův obhájce Johannes Salmen už dříve uvedl, že jeho klient přiznává, že působil jako dozorce v komplexu koncentračních a vyhlazovacích táborů Osvětim, nikoli však ve vyhlazovacím táboře v Březince, kde zahynulo asi 1,1 milionu lidí, z toho zhruba milion Židů.

Německo v poslední době před soud postavilo hned několik osob působících kdysi v Osvětimi. Před týdnem připustil soud konání procesu s 95letým bývalým osvětimským lékařem. V červenci soud v Lüneburgu odsoudil na čtyři roky do vězení 94letého dozorce z Osvětimi Oskara Gröninga za nápomoc k vraždě 300 000 lidí.

ČTK

foto: Michel Zacharz AKA Grippenn

Společně kráčíme za vzděláním

Konec kalendářního roku s sebou přináší oficiální ukončení projektu s názvem **Společně za vzděláním**, který se realizoval v období březen – prosinec 2015 v Muzeu romské kultury. Cílem projektu byla zejména profesionalizace a zefektivnění programu Doučování, který funguje už více než 10 let. Projekt byl podpořený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci programu Integrace romské komunity v roce 2015.

Beneficienty projektu byla skupina 60 žáků a žaček základních a středních škol, kteří pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí, zejména v lokalitě Brno – Cejl. V centru zájmu byly vzdělávací dráhy dětí i jejich sociálně – osobnostní rozvoj.

Díky projektu bylo možné vytvořit pracovní pozice pro mentory, jejichž úlohou bylo budování a zefektivňování spolupráce v jednotlivých rovinách vzdělávacího procesu žáků.

První rovinou byla individuální práce s dětmi, druhá představovala spolupráci s rodiči žáků, třetí rovinu reprezentovala spolupráce mentorů a školy a poslední rovinou práce s dobrovolníky. Mentoři pracovali na vytváření individuálních vzdělávacích a osobnostních plánů, tvořili a udržovali kontakt s rodiči žáků, pravidelně navštěvovali školy a absolvovali konzultace s třídními učiteli a intenzivně pracovali s dobrovolníky.

Díky projektu došlo k provázání výše zmíněných rovin. Postup-

ně dochází k prohlubování individuální práce se žáky, která může vést ke konkrétním pozitivním výsledkům v procesu vzdělávání. Intenzivnější komunikace s rodiči vede k jejich většímu zájmu o vzdělávání dětí. Individuální mentoring vhodně přispívá k lepšímu pochopení potřeb dětí a identifikaci překážek, kterým čelí. Do-učující (dobrovolníci) i učitelé oceňovali práci mentorů jako mediátorů vzájemné komunikace, která pomohla přispět k vyšší efektivitě doučování.

Projekt **Společně za vzděláním** (zejména jeho klíčové aktivity) může reprezentovat příklad dobré praxe při řešení problematiky vzdělávání znevýhodněných skupin.

Eva Kicková, mentorka

Soud zamítl Pechancův návrh na obnovení procesu

Krajský soud v Hradci Králové dnes zamítl návrh Vlastimila Pechance na obnovu řízení v případě rasově motivované vraždy Roma na diskotéce ve Svitavách v roce 2001. Pechanec si proti rozhodnutí soudu podal stížnost k Vrchnímu soudu v Praze.

Předseda senátu hradeckého soudu Luboš Sovák dnes při zdůvodnění rozhodnutí řekl, že nejsou důvody pro obnovu řízení. „Obhajoba se nyní zaměřila jenom na ten nůž, ale zcela pominula svědecké výpovědi,“ uvedl Sovák. Připomněl, že důkazy při původním soudním líčení byly postavené na znalcích a výpovědích osob z diskotéky.

Sovák uvedl, že v rámci návrhu na povolení obnovy nechal nůž přezkoumat Kriminalistickým ústavem Praha. „Nemyslíme si, že kdybychom ten nůž dále zkoumali, že by to mělo vliv na hodnocení o vině a trestu z původního rozsudku a že by to něco objasnilo,“ řekl Sovák.

Pechanec dnes na rozhodnutí v soudní síni reagoval nesouhlasným kroucením hlavy. „Raději se zdržuji komentáře, protože bych musel být sprostý,“ řekl poté novinářům při odchodu. Odsouzený nadále tvrdí, že důkazy jasně dosvědčují jeho nevinu. „Rozhodně jdeme dál, uvidíme se u Vrchního soudu v Praze,“ řekl Pechanec. Na dotaz, zda ví, kdo tehdy vraždil, odpověděl, že neví.

Pechancův právní zástupce Robert Cholenský dnes novinářům

řekl, že k obnově řízení bylo několik důvodů, například se na noži na-

Pechanec podle soudu v červenci 2001 jako dvaadvacetiletý ubo-

šla krev s krevní skupinou poškozeného. „Dříve se na tom noži žádá taková krev nenašla. To je nová skutečnost. Na noži není pachová stopa odsouzeného. Na noži je majoritní DNA, která nepatří odsouzenému a soud se ani nenamáhal zjistit, komu by mohla patřit a které další stopy tam jsou,“ řekl Cholenský. Požadoval provedení dalších důkazů. Soud to však zamítl.

Státní zástupkyně Lenka Faltusová byla s verdiktem spokojená. „Domnívám se, že podmínky pro obnovení řízení tak, jak jsou stanoveny v příslušném ustanovení trestního řádu v daném konkrétním případě splněny nejsou,“ řekla. Pechanec byl za vraždu v roce 2003 odsouzen na 17 let. Z věznice byl podmíněně propuštěn loni v červnu, soud mu stanovil šestiletou zkušební dobu.

dal po předchozím slovním napadení místního třicetiletého Roma Otu Absolona. Už předtím byl Pechanec dvakrát soudně trestán za výtržnictví a těžké ublížení na zdraví.

ČTK

foto: archiv České televize

Premiér Sobotka: Populismus krizi nevyřeší

Nestačí jen upozorňovat na rizika uprchlické krize, jak to dělá prezident Miloš Zeman, je třeba také předkládat konkrétní řešení problémů. ČTK a Českému rozhlasu to řekl premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD), který o uprchlické krizi jedná s německými politiky v Berlíně na sjezdu Sociálnědemokratické strany Německa (SPD). Sobotka také vyjádřil pochopení pro to, že lidé mají z uprchlíků obavy; politici a další veřejně činné osoby by však podle něj neměli šířit strach.

Zeman popisuje rizika, ale nenavrhuje řešení

„Prezident Zeman popisuje rizika, což je myslím věc, která je všeobecně známá, nejsou to nějaké zásadně nové informace. Nicméně mi tam chybí konkrétní návrhy na to, jak postupovat, abychom realisticky tu současnou migrační krizi zvládli,“ řekl Sobotka. „Já bych se chtěl jako předseda vlády soustředit spíše na to, abychom odpovídali na otázky občanů, předkládali konkrétní kroky, konkrétní řešení. V tom vnímám svoji roli politika,“ uvedl.

Rozdíl v postojích české vlády a prezidenta ale podle Sobotky nejsou zásadní. „Není to žádné drama. Já předpokládám, že s panem prezidentem nás na toto téma čekají ještě další a další diskuse, které povedeme i v rámci koordinace zahraniční politiky. Máme před sebou další schůzku, která se odehraje na Pražském hradě, nepochybně se tam také dotkneme těch receptů, které se dnes snažíme prosazovat v rámci Evropské unie, aby se migrační krize vyřešila,“ řekl premiér.

Varoval ale před zneužíváním uprchlické krize. „Politici nebo všichni ti, kteří chtějí ovlivňovat veřejné mínění, by neměli podléhat pokušení sbírat laciné hlasy populismem, polopravdami, zjednodušováním nebo jednoduchým strašením lidí. Já myslím, že lidé už jsou vystrašení dneska dost. Stačí k tomu Islámský stát, stačí k tomu teroristické útoky, které pronikly až přímo do Evropy,“ řekl Sobotka.

„Politici by měli méně strašit a více navrhnout konkrétní pragmatická řešení těch problémů, které

kolem sebe vidíme. Ať už je to posílení bezpečnosti, proto abychom byli schopni lépe čelit teroristickým hrozbám, ať už je to řešení problémů s integrací uprchlíků, kteří do Evropy přijdou nebo už do Evropy přišli, ať už je to otázka fungování vnější schengenské hranice,“ uvedl premiér.

Populismus krizi nevyřeší

Populismus, který nabízí jednoduché recepty, podle Sobotky nemůže uprchlickou krizi vyřešit. „Populismus může na migrační krizi vydělat, můžete na migrační krizi konec konců i vyhrát volby,“ poukázal na úspěch francouzské krajně pravicové Národní fronty v prvním kole regionálních voleb. „Nicméně migrační krize, bezpečnostní krize, terorismus, tohle všechno vyžaduje komplexní přístup. Ale hlavně to vyžaduje evropskou spolupráci,“ zdůraznil.

Premiér vyjádřil spokojenost nad tím, že uprchlická krize zatím nedvela k výraznému posílení extremistických stran v Česku. „I když máme za sebou velmi těžký rok, kdy migrační krize dominovala veřejné diskuzi a ještě nepochybně nějakou dobu dominovat bude, extremistické strany se nedostávají do čela výzkumů veřejného mínění,“ řekl.

„Myslím si, že je to také výsledkem toho, že hlavní politické strany, zejména vládní koalice, nepodceňují bezpečnostní aspekty při řešení migrační krize a snažíme se skutečně reagovat na obavy občanů. Ale snažíme se současně hledat možnosti, jak by ČR mohla aktivně přispět k řešení toho, co se dnes odehrává v Evropě,“ poznamenal premiér.

text a foto: ČTK

Ekonomicky jsou na tom Romové hůř

Muzeum romské kultury v Brně, které příští rok oslaví čtvrtstoletí existence, se snaží rovnocenně působit na Romy i většinovou společnost. Romům pomáhá hledat kořeny a udržovat tradice, mezi ostatními chce šířit informace, vyvracet některé stereotypy a předsudky. „Sledujeme nárůst návštěvnosti ze strany Romů, kteří se pomalu učí, co to muzeum je, protože to pro ně dlouho byla instituce cizí, neznámá,“ řekla v rozhovoru s ČTK ředitelka muzea Jana Horváthová.

Muzeum posledních deset let působí v Brně jako státem zřízená organizace a sídlo má v Bratislavské ulici uprostřed čtvrti s početnou romskou komunitou. Svým zaměřením je v Evropě ojedinělé. Sídli sice v Brně, ale prostřednictvím dokumentace v terénu i putovních výstav působí v celém Česku. A zaměřuje se i na kulturu Romů v zahraničí.

Muzeum má stálou expozici věnovanou historii Romů a pravidelně rozšiřuje své sbírky. Nejvíce se rozrůstá fotodokumentační fond. „S hmotnou kulturou Romů a jejím doložením originálními předměty je to poměrně složité už kvůli tomu, že mnohé skupiny Romů až do nedávné doby žily pohyblivým způsobem života a materiální statky neuchovávaly,“ popsala Horváthová.

Přesto se muzeu daří získávat nové přírůstky jako šperky, výtvarné umění, doklady romské hudebnosti nebo řemeslné výrobky tradičních komunit, například balkánských kovářů a výrobců měděných nádob. Za dalšími přírůstky pracovníci muzea vyráží do terénu, ke starožitníkům, ale i na internetový aukční portál Aukro. Sbírkový fond zpřístupňuje muzeum nejen ve stálé expozici, ale také při krátkodobých výstavách. Jedna z nich se příští rok zaměří na šperky.

Muzeum se věnuje také romskému jazyku, který se podle Horváthové stále méně předává mladé generaci. „Je to kvůli zažitě představě, že je potřeba nemluvit na děti romsky, aby neměly problémy ve škole,“ uvedla ředitelka. Děti ale pak neumí dobře ani romsky, ani česky. Rodiče na ně totiž často hovoří špatnou češtinou s malou slovní zásobou a nesprávnými vazbami. Muzeum se snaží romštinu podporovat třeba prostřednictvím autorských čtení romských literátů.

Celková situace Romů v Česku se podle Horváthové příliš nezlepšuje. „Ekonomicky jsou na tom Romové stále hůř, tak jak postupují roky, kdy se ve věci integrace nic zásadního neděje,“ řekla Horváthová. Lidé žijící v hmotné nouzi na okraji společnosti pak podle ní nemají sílu udržovat tradice nebo rozvíjet osobitou kulturu. Zmínila také malý zájem médií o pozitivní zprávy o Romech.

Rozpočet muzea se pohybuje kolem 12 milionů ročně, z toho většinu tvoří mzdy. Návštěvnost je mezi 20.000 a 25.000 lidmi ročně, a to včetně akcí a putovních výstav muzea. Muzeum financované státem a částečně také Jihomoravským krajem má nyní 20 plných úvazků rozdělených mezi více pracovníků, kterým pomáhá 40 dobrovolníků. Muzeum se zaměřuje také na práci s brněnskou romskou komunitou. Velký zájem je třeba o doučování.

ČTK

Foto: Igor Zehl

Na budovu časopisu Rock & All někdo nastříkal hákové kříže

Na fasádu budovy v Praze, kde sídlí redakce hudebního měsíčníku Rock & All, neznámí pachatelé nastříkali symboly hákového kříže. Podle majitele časopisu Richarda Ašky tento čin souvisí s protinacisticky laděnými články v posledních dvou číslech. Případem se zabývá policie.

„Poukazovat na problematičnost radikálně pravicové skinheadské scény se určitě některým protagonistům nezamlouvá. S čímž jsme počítali. Jejich reakce je sice trapná a školácká, ale že by nám nahнала strach se říct nedá. A ve výsledku přinesla své ovoce,“ napsala redakce Rock & All s narážkou na zvýšený mediální zájem o událost i časopis jako takový.

Policejní mluvčí Tomáš Hulan uvedl, že se na místě prošetřil rozsah škody, aby bylo možné určit, zda došlo k trestnému činu. „Škoda bude pravděpodobně v řádu deseti tisíc korun,“ řekl ČTK Richard Aška.

Ve čtvrtém a pátém čísle časopisu Rock & All se objevilo téma s názvem Rock na pravém křídle, ve kterém se autoři věnují historii a současnosti ultrapravicových kapel ve světě i v České republice.

„Zveřejněné písně působí z naší

strany jako varování, nikoliv podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka,“ podotkl jeden z autorů článku Rock na pravém křídle Milan Říský.

V listopadovém článku pět tipů na grandiózní švandu s xenofobním Ortelem se redaktor časopisu vymezuje i vůči zmíněné kapele Ortel, která za potlesku českých hudebních hvězd získala cenu v anketě Český slavík: „Co skutečně kapela Ortel probouzí, spíše nápadně připomíná xenofobní Orlik a 90. léta. Což je ostatně téma, kterému v aktuálním čísle tištěného magazínu Rock & All věnujeme prostor. A navíc se k němu vrátíme i v čís-

le následujícím. Historie se totiž opakuje a jak kdysi říkal Josef Čapek: ‚Dějiny nejsou jen dějinami pokroku, velkých činů a velkých lidí, ale i lidské hlouposti.‘“

Časopis Rock & All založila letos v červenci redakce hudebních publicistů po odchodu z měsíčníku Rock & Pop. Cílem nového měsíčníku je podle zástupce šéfredaktora Ivana Ivanova nabízet čtenářům bez rozdílu věku to nej kvalitnější, fundované a zároveň v rámci možností i vtípné čtení o zahraniční i domácí rockové hudbě v tom nejširším slova smyslu, s přesahy do dalších žánrů.

ČTK

foto: archiv časopisu Rock & All

Diskuze – kniha návštěv
www.srnm.cz/cz/guestbook.htm

Muzeum romské kultury oslavilo desetiletí velkolepým plesem

Desáté výročí své existence jako státní instituce oslavilo Muzeum romské kultury velkolepým plesem v brněnském Semilasse. V sobotu 28. listopadu 2015 si mohli hosté plesu zatančit na hudbu kapely Zdeněk Lázok Band a poslechnout hvězdnou Moniku Bagárovou. „Lidé se dobře bavili, až do poslední možné chvíle tančili, těší nás, že i jako muzejníci jsme dokázali v Brně přispět k dobré zábavě,“ doplnila ředitelka muzea Jana Horváthová. Ples navštívilo 350 návštěvníků, na které kromě bohatého programu čekala také tombola. Na plesu byla rovněž vyhlášena Cena Muzea romské kultury za rok 2015, jejímž laureátem se stal pan Ignác Zima.

Radek Žák

foto: Sabir Agalarov

Jana Horváthová: „Slavíme desáté výročí Muzea jako státní instituce“

Zdeněk Lázok naplnil Semilasso sametovým vokálem

Monika Bagárová měla šaty od Beaty Rajske

Romano suno ocení Andrew Shapiro

Amare dades sas džungalo nasva-
lipen andre calo celos. Pre Karačo-
ňa les amenge ande khere. Pašlar-
de les te sovel, la dajorake dine avri
o receptos a gejle. Jov man vičin-
ďa ko had'os, chud'as man vastes-
tar a phend'a mange, hoj nigda na
kamelas, kaj les te dikhav kavka.
Fest rovelas. E dajori mange phen-
ďa, hoj te kamava te rovel, kaj te
džav avri abo andre cimra. Dena-
šlom paš o paňi, fest rovavas. Pa'is
avi'om pale khere. Paš o karačoň-
akro kaštoro savore amen rovahas,
ča mro štarberšengro phraloro na
džanelas soske.

(Tereza Faldusová,
SS Černovice)

Nerozuměli jste? Na konci najdete
český překlad...

Ve čtvrtek 10. prosince budou
v Americkém centru na Malé stra-
ně oceněny desítky mladých rom-
ských autorů.

Smyslem soutěže Romano suno
je umožnit romským dětem a ná-
ctiletým popsat svět kolem sebe
vlastními očima a ocenit jejich zna-
lost romštiny – jazyka, který se ve
veřejném prostoru běžně nevysky-
tuje. Většinové společnosti pak při-
bližuje svět romských dětí a zvyš-
uje povědomí o možnostech romšti-
ny jako plnohodnotného jazyka.

Své práce letos do soutěže posla-
lo 515 dětí z desítek škol, nezisko-
vých organizací i dětských domo-
vů. „Do literární části přispělo 139
dětí, do kategorie mluveného slova
45 dětí a do výtvarné kategorie 333
dětí. Výtvarná kategorie je v Roma-
no suno pro romské i neromské
dětí, které se také chtějí k tématům

daného ročníku vyjádřit, ale rom-
sky neumí,“ uvedla koordinátorka
akce Marie Bořkovcová.

Letošní témata, z nichž děti moh-
ly volit, byla Nejhezčí den ve škole,
Kdo je v mém životě nejlepší, Co se
dá zlepšit na soužití Romů s neromy
a Vánoce. „Paleta témat je široká
a děti si navíc můžou zvolit také
téma vlastní. Zajímavé na pracích je,
jak často se opakuje vyznání lásky
k rodičům i u starších žáků a obavy,
že by o rodiče mohli přijít,“ říká Boř-
kovcová a doplňuje, že pozoruhod-
né výsledky přináší i možnost ode-
vzdávat příspěvky na audio a video
nahrávkách. Díky tomu se do soutě-
že dostávají i autentické rozhovory
sourozenců a kamarádů, například
na téma předsudků, které mohou mít
všichni, což v rozhovorech děti a do-
spívající reflektují.

„Hodnotit práce v Romanu suno
je pro mě hlavně příležitostí nahléd-
nout do duše romských dětí a nácti-
letých, kteří nebojácně popisují svou
každodenní drsnou realitu. I když
soutěžící zasílají také spoustu vese-
lých příspěvků, které co do kvality
romštiny mohou být klidně lepší,
drsné příběhy z ubytoven, dětských
domovů a nepřátelského školního
prostředí se mi zadírají pod kůži
a zůstávají se mnou dávno po ukon-
čení soutěže,“ popisuje svou zkuše-
nost z minulého ročníku Romano
suna porotkyně Karolína Ryvolová.

Slavnostní závěrečný ceremoni-
ál, spojený s představením sborní-
ku oceněných prací, proběhne ve
čtvrtek 10. 12. 2015 od 10:00 do
13:30 hodin v Americkém centru
(Tržiště 13, Praha 1 – Malá Strana).
Na slavnostním ceremoniálu vy-

stoupí Jitka Matiová a Aneta Ková-
čová. Programem bude provázet
David Tišer. Porotci, romské i ne-
romské osobnosti kulturního živo-
ta, kteří nad stovkami textů a ob-
rázků strávili nejeden večer, se zde
setkají s autory oceněných děl, kte-
ří jsou možná na začátku téže ces-
ty. V literární porotě letos zasedly
publicistka a romistka Karolína Ry-
volová, romská prozaička Iveta Ko-
kyová, Věra Cvoreňová, která má
velké zkušenosti z klubů pro děti,
a Marek Babšický, sponzor soutě-
že. Výtvarné příspěvky hodnotili
výtvarníci Ladislava Gažiová a An-
tonín Strížek a grafička Terezie
Chlíbačová. Porota mluveného slo-
va zasedla ve složení David Tišer,
aktivista a performer, angažovaná
umělkyně Věra Duždová a romist-
ka Barbora Šebová.

Více o soutěži najdete na www.novaskolaops.cz/romano-suno.

A na konec slíbený překlad jed-
noho z příspěvků letošního kola
Romano suno:

Náš tatínek měl rakovinu celého
těla. Na Vánoce nám ho přivezli
domů. Položili ho do postele, ma-
mince dali recepty na nějaké léky
a potom odjeli. On si mě zavolal k
posteli, chytil mě za ruku a řekl mi,
že nikdy nechtěl, abych ho takhle
někdy viděla. Moc u toho plakal.
Maminka mi řekla, že když se mi
bude chtít plakat, ať jdu třeba ven
nebo do pokoje. A tak jsem utekla
k vodě, kde jsem moc brečela. Pak
jsem se vrátila domů. U vánočního
stroměčku jsme brečeli všichni, je-
nom můj čtyřletý bratr nevěděl
proč.

Marie Bořkovcová
foto: Sabir Agalarov

Džanes romanes XVIII

Karačoňa
Baro d'ives
inepos/inepi
kamas le Devles
kamas le Ježišis
kamas la Maria
O Ježišis ufi'las andro Betlemos.
pro phus
Mangas tumenge bachtal'i Karačoňa.
la fame'iaha
paš o inepaskero skamind
bakroro
karačoňakero kaštoro
Vilija
mačho
krumpli šalata
kirandutno mas
mol
thard'i
momeli
čercheňori
labol
nevo berš
Bachtalo nevo berš
savore lače manušenge.

Vánoce
Boží hod
svátek/svátky
milujeme Boha
milujeme Ježíše
milujeme Marii
Ježíš se narodil v Betlémě.
na slámě
Přejeme vám šťastné Vánoce.
s rodinou
při svátečním stole
beránek
vánoční stroměček
Štedrý den
ryba
bramborový salát
smažený řízek
víno
pálenka
svíčka
hvězdička
svítí
nový rok
Šťastný nový rok
všem dobrým lidem.

Jan Horváth

Mikulášská besídka v Muzeu romské kultury

Tak jako každý rok se i tentokrát uskutečnila v Muzeu romské kultury
tradiční mikulášská besídka pro děti docházející do programu doučová-
ní. Datum akce připadlo tento rok na středu 2. 12.

Na děti, rodiče a dobrovolníky čekal pestrý a téměř hodinu a půl dlouhý
program. První část besídky byla věnována vystoupení dětí a prezentaci
toho, co se v rámci volnočasových aktivit Dětského muzejního klubu v le-
tošním pololetí událo. Akce byla plná tanečních vystoupení dětí z taneční-
ho kroužku a na housle vystoupil Dominik Brzobohatý.

Závěrečná část byla věnována tomu, na koho všichni nejvíce čekali –
Mikulášovi. Ten se na scéně zjevil v největší parádě v doprovodu dvou čer-
tů a andělů. Spolu s moudrými slovy Mikuláše se každému dítěti dostalo
i příjemné nadílky.

Velké díky patří sponzorům akce: paní Daně Teintzer – Šarköziové,
paní Šárce Korkešové, Haně Fatamorgáně a Gabriele Harnachové. Dále
panu Jursovi z firmy Sido, panu Jančovi z firmy Wiessmann a panu Mi-
chalovi z restaurace Slunečnice.

Jakub Niesner

mentor, Muzeum romské kultury

www.romea.cz – Informační portál

o všem, co se děje ve světě Romů.

Andrej Giňa: Pal e Kal'i raňi (čirlatuňi romaňi paramisi)

Kaj has kaj nahas, guleja, bach-taleja, the mek Devla čačeja, has jekh Rom. Ole Romes has trin čhave, duj murša the jekh čhaj. Peskera famel'ijaha dživlas upreder gaveske andro cikno kheroro. Paš leste mek bešenas štar famel'iji. Okle murša has aver sar jov. Phirenas te kerel ko gadže, vaš oda chudenas o chaben a varekana the love. Starine-nas pes pal peskere famel'iji, sar ča has hodna. Aľe oka Rom, so pal leste vakerav, has čavargošis. Nekčineder duvar čhoneste našľolas kheral sar thuv a űiko nadžanelas kaj. Vaš oda leske űiko avres naphenlas čak Dilino. Leskeri romňi imar nadžanelas, so leha te kerel. Hjaba pre leste vičinelas a rakinlas leske, jov savoro lake egerinlas, aľe šoha űič nadol'ikerlas.

Jekhvar kavka űisostar űič našľiľa a űiko nadžanelas kaj. O Dilino džalas ta džalas, aľ avľa andre jekh baro foros. Odoj phirlas pal o uštakos a obdikhelas peske o vi-thode. Avri has kerades a kamelas pes leske paňi. Has les bacht. Pro foros has bari kašna a andre žužo paňi. O Dilino pijľa a maj leske has feder. Rozdikhľa pes a geľa odijader, aľ avľa ki e khangeri. Avri igen kerades, phend'a peske. Džava andre, odoj peske odpočinava a sar naela avka kerades, džava odijader. Geľa andre, adaj bešenas andre ešebno lavica duj phureder gorija a modľinenas pes. O Rom peske bešľa andre maškarutňi lavica a rozdikhelas pes pal e khangeri. Te modľinel pes nadžanlas, ta čak dikhelas. Naľikerďa but a o gorija odgele. O Dilino pes nacirdľa pre lavka, hoj les nadičholas a zasut'a. Ko džanel, keci sovlas. Maškar oda avľa o khangeraris a zarind'a savore vudara. Le Romes nadikhľa. O Rom ušľiľa a rozdikhľa pes pal e khangeri. űiko odoj nahas. Pro Rom avľa e dar a rozdenašľa pes ki o vudara, aľ savore has zarimen. Chudľa andre lende te marel savora zoraha, aľ űiko les našund'a a o vudara naphundraďa. Naačhiľa

leske űič aver, čak te džal pale te bešel pre lavica. Avri imar šit'isalo-las. Pro Dilino avľa e dar. Pašľiľa peske pale pre lavica a zasut'a.

Jekhvar les uštaďa bari vika. Zalabile savore lampi the o momel'a, so odoj has. Sar te kamľahas vareko e khangeri te rozčhivel, sar te čhivkerďahas vareko upral o bara a paš oda kerlas ajsi vika, aľ o kana dukhanas. O Dilino mištes naavľa avri andal e cipa. Denašelas ki o vudara, aľ savore has zarimen. Andre oda vareko pro calo muj asallas. Avka denašelas pal calo khangeri upre tele a šunlas, sar pal leste vareko denašel, aľ nadikhľa űikas. Imar čoro nabirinlas. Denašelas ki e spovedňica. Has phundraďi, avka andre chut'iľa. Zarind'a pes, scirdľa e oblakica a bešľa pre phuv. Polokes aňi nadichinlas. Šunlas, sar pašal leste vareko denaškerel a rodel les. Šund'a, sar paš leste vareko za-ačhiľa, aľ rozdenašľa pes pale odijader. Kadi vika ľikerlas ži dešuduj ori. Pal jepaš rat sar te očhind'ahas, savoro jekhvar preačhiľa. Aľ o Rom andal e spovedňica avri naavľa, aľ odoj zasut'a. Ačhiľa odoj calo rat.

Tosara o khangeraris phundraďa o vudara a geľa andre. Dikhľa, hoj e spovedňica zaphandľi. Sar oda, hoj hiňi zaphandľi, o rašaj la preci šoha nazaphandel, phend'a peske angla peste a phundraďa o vudar. Darand'ľiľa, sar dikhľa le Romes odoj te bešel. Musaj te phenel, hoj aňi o Dilino pre oda nahas feder. Kamľa sigo te ušľel a te denašel, aľ o khangeraris les namukhľa. „Ma dara pes mandar, me tut nakerava űič. So adaj keres a sar tut adaj dochudľal?“ phučľa lestar. „Av manca ko rašaj a odoj amenge sa pheneha. Sar pre tu dikhav, ta sal bizotnones bokhalo.“ Avka gele ko rašaj. Odoj les dine te chal maro čhileha the thud. O Dilino has ajsi bokhalo, hoj o chaben andre leste perlas sar andre chaňig. Sar dochal'a, chudľa te vakerel a rozphend'a lenge sa. Sar avľa andre khangeri, sar odoj zasut'a,

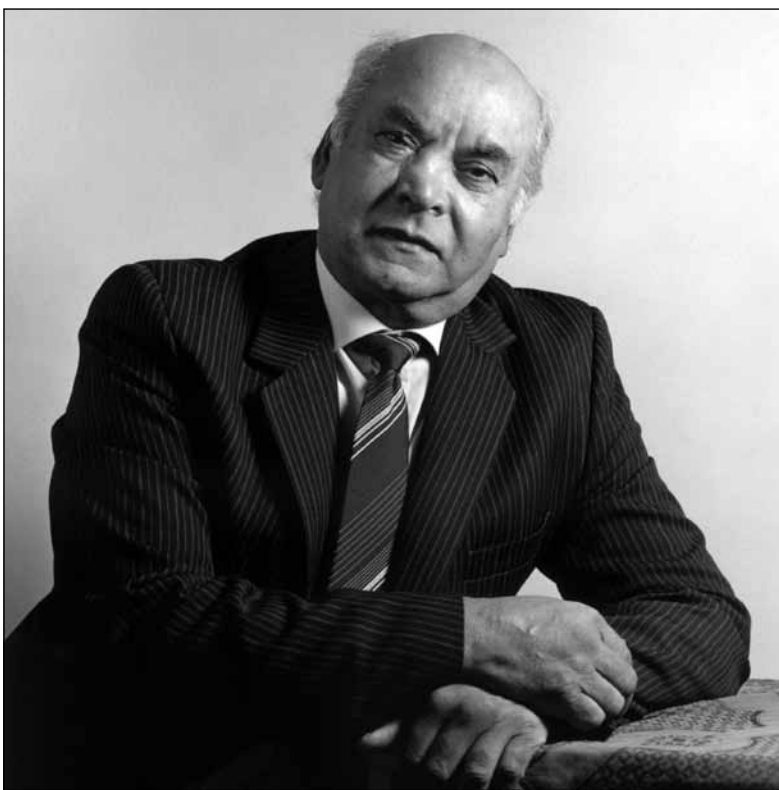

foto: Chad Evang Wyatt

ľa, sar les zarinde a sar rat'i dešujekha oratar les uštaďa igen bari vika, sar te kamľahas vareko e khangeri te rozčhivel, sar te upral vareko čhivkerďahas o bara a paš oda asallas pre calo muj. O rašaj the o khangeraris čak šunenas a nakamenas te paťal peskere kanenge. „Vareko man dohaňinlas pal e khengeri, avka pes garud'om andre spovedňica a zarind'om pes. Dešuduje orendar sa jekhvar preačhiľa, sar te očhind'alas. Aľ me andal e spovedňica avri naavľom, aľ sar man odoj arakhľa kadaj o khangeraris.“ „Ta tu salas andre khangeri calo rat,“ phend'a o rašaj, „ta oda mušinas te phenel le kraliske. Tu sal baro vitezis a aňi olestar nadžanes!“ O Dilino pre lende čak dikhelas a naachalolas űisoste. „Kadi novina, hoj tu viľikerďal andre khangeri calo rat, mušinas maj te phenel le kraliske. Kampel, hoj leske sa te rozphenes, sar phend'al amenge.“

Naľikerďa but a angle fara avľa e hentova. O rašaj, o khangeraris, the o Rom pes vidine andro dis. Adaj pre brana o rašaj avľa ki o slugadžis, so adaj terďolas a diňa peske te vičinel le kral'iske inašis. Le slugadžiske pes igen nakamelas, aľ sar leske phend'a, pal soste leha kamel te vakerel, ta vaš leske bičhaďa. O inašis len iľa pal o kral'is. „Mro kral'ina,“ chudľa te vakerel o rašaj, „ma ruš, hoj pal tute avľam, aľ amen sam bizutna, hoj kada, so tuke kamas te phenel, kamehas te džanel. Džal pal e khangeri, so odoj daravel.“ O kral'is čak dikhelas. „Kadaj o Rom tuke sa phenla. Gondolinav, hoj bi kada kamelas te šunel the e kral'ovna.“ O kral'is vaš lake maj bičhaďa. Sar avľa, o rašaj vakerlas odijader: „Kadaj o Rom tumenge sa phenla.“ Dikhľa pre leste: „Phen lenge sa, avka sar vakerehas amenge.“

O Rom chudľa te vakerel. Sar phirlas pal o foros a sar pes leske igen kamelas paňi, sar avľa andre khangeri, sar geľa andre peske te odpočivinel, sar odoj zasut'a, sar les zarinde, sar marlas pro vudara, aľ űiko leske naphundraďa, aľ pale zasut'a. Sar les dešujekha oratar uštaďa igen bari vika, sar te kamľahas vakero e khangeri te rozmarel, sar te upral vareko čhivkerďahas o bara a paš oda igen asallas the vičinlas. „Me denašavas ki o vudara, aľ savore has zarimen. Nadikhľom űi-

kas, aľ vareko man dohaňinlas pal e khangeri. Pre odi bacht denašavas pašal e spovedňica. Garud'om pes andre, zarind'om pes a scirdľom o vudaroro, ta man naarakhle. Dešuduje orendar sa jekhvar preačhiľa, sar te očhind'ahas. Murdaľile savore lampi the o momel'a a ačhiľa cicho, sar te pes űič na-ačhiľahas. Tosara phundraďa kadaj o khangeraris e khengeri, ta man arakhľa andre spovedňica.“

„Aňi nadžanen, savo lačho hiros mange and'an,“ phend'a o kral'is. „Romeja, tu sal igen baro vitezis. Imar igen but džene kamle andre khangeri te presovel, aľ savore denašle, sar šunde e vika. Tu sal ešebno, ko odoj viľikerďa ži tosa-ra. Avehas mek bareder vitezis, te odoj viľikerehas mek duj raťa. Oda tut calo amari phuv, savore manuša ľikernas sar nekbareder vitezis pre calo luma a imar pre tute šoha nabisterenas.“ „A šaj mange phenen, so pes odoj ačhiľa a soske odoj avka daravel?“ phučľa o Rom. Le kral'iske nahas igen andre duma. Vareso leske vakerlas, hoj o Rom nane igen god'aver a hoj les sigeder chudela, te lestar kherla bare vitezis.

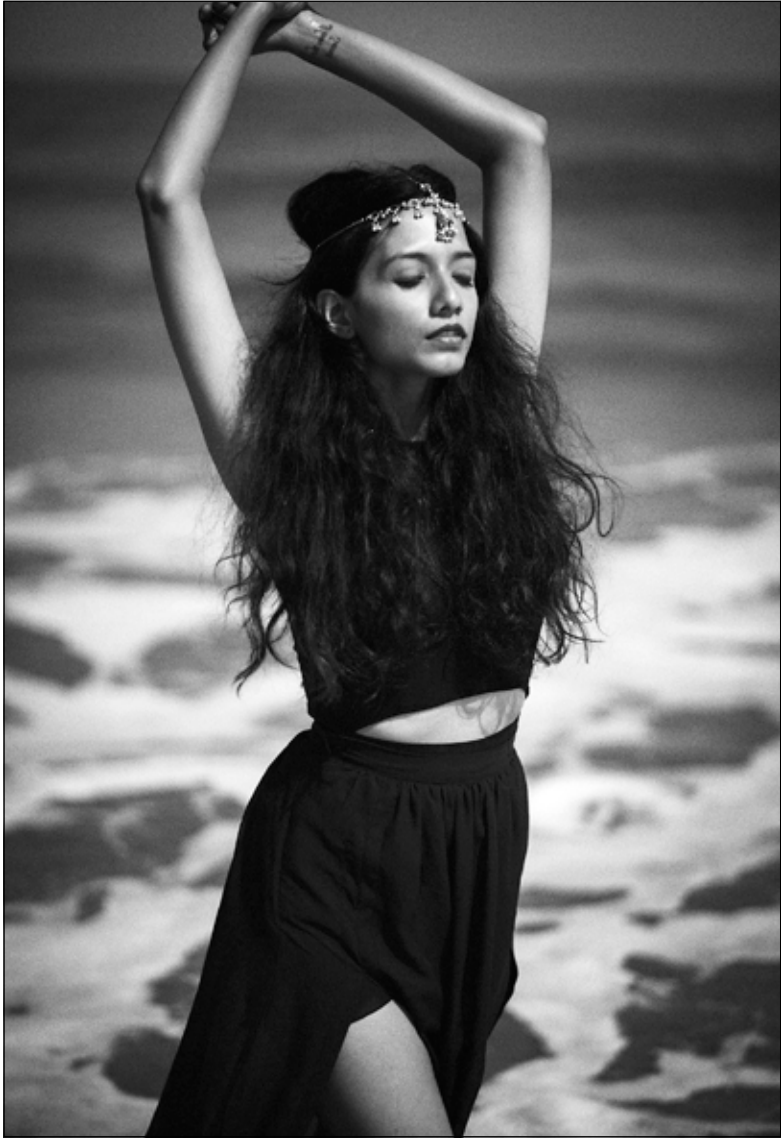
Aľ la kral'ovnake nadodiňa a chudľa te vakerel: „Amen has igen šukar čhaj, e Terezka. Sako la rado dikhelas, kija sakoneske has lačhi a kaj has hodno, ta odoj le manušenge šegetinelas. Kada nazľigenďa o kalo džungalo čarodejňikos a jekhvar, sar džalas korkori pašal e khangeri, ta la čord'a. E čhaj aňi nadžanľa, so pes laha ačhiľa. Avka la pokerďa a thoďa la andre khangeri, hoj odoj sako rat te daravel. Kada pokeriben phagerla čak manuš, so viľikerla trival pal peste andre khangeri calo rat. A tu imar jekh rat viľikerďal. Mangav tut vaš peske, vaš miro rom, aľ nekbuter vaš amari Terezka, mek dža andre khangeri a viľiker odoj mek duj raťa.“ „Ta kaj, me űikhaj nadžav, me man igen darav. A so te pre ma perla e khangeri?“ odphend'a lake o Rom. „Zijand, hoj naprindžard'al amara čha, la Terezka. Joj tut šukares pomangľahas, a te adaj nane, ta me tut mangav vaš lake. Amen keraha sa, hoj pes tuke űič te na ačhel. Preci la namukheha andro vasta kole džungale kale čarodejňikoske. Ča tu la šaj zaarakhes. Sal manuš, savo adaj űikhaj nane. Mek űiko, aňi o princí navil'ikerde andre

khangeri calo rat. Amen thovaha le slugadžen te terďol pašal e khangeri a te elas nekgoeder, ta tuke avna te šegetinel, hoj kral'ina?“ O kral'is kerďa le šereha, hoj hat. Le Romeske avľa pharo pal e princezna a phenďa lenge: „Mištes, aľ mušinen man te del peha jekh maro the baro kotor balevas a jekh caklos thard'i, oki rat somas igen bokhalo.“ O kral'is the e kral'ovna čak o jakha avri dine. „Sa ela, sar kames. Akana av amenca a cha a pij, so čak tiro jilo kamel.“ Ile les andre kuchňa. O Rom nadžanelas, andre soste pes te mukhel. Kajci lačhipena mek šoha nadikhľa. Pal'is les andre hentova ľigende pre fara.

Rat'i o Rom geľa andre khangeri a iľa peha o maro, o balevas the e thard'i. Chal'a a piľa ajci, aľ zasut'a. Dešujekha oratar jekhvar zalabile savore lampi the o momel'a a ačhiľa bari vika. Andro Rom sar te viľind'ahas. Ušľiľa a nadžanľa, kaj pes te thovel. Maj has trižbo. Avka dičholas, hoj imar e khengeri perla. Sar te vareko čhivkerďas tele o bara a paš oda kerlas ajsi vika, sar te o perumi mard'ahas a paš oda asallas, mištes napernas o čirti pal e fala. O Rom daratar mište namuľa. Chudľa te vičinel: „Dado, mamo, šegetin! Dikh, kamen man te murdare!“ A garud'a pes tel e lavica. Šund'a, sar vareko phirel pal e khengeri a rodel les. Sar odgeľa odijader, o Rom pal'is chudľa te vakerel: „Mri romňi, egerinav tuke, hoj imar kheral űikhaj nadenašava a le čhavage naschava sa o haluški ciraleha.“ Zadikhľa jekha jakhaha, sar les vareko rodel a hino sa andro kalo, aňi muj leske nadičhol, čak o pindre leste parne. „Egerinav tuke, mri kedvešno romňi, hoj tut imar šunava a kerava sa, so phenela, čak av adaj a vitrade avri kalen, so rozmarel adaj e khengeri!“ Has garudo tel e lavica. Kada ľikerlas vajkeci minuti, o Rom šunlas, sar pašal leste vareko phirel. Pre odi bacht les nadikhľa. Kajčak naľikerďa but a koda, so has calo urdo andro kalo, visaľiľa pale a avelas prosto ki o Rom. Jov chudľa te vičinel: „Mamo, dado, šigitin a av vaš mangel!“ A rozdenašľa pes pal e khangeri a koda andro kalo pal leste. O Rom vičinelas: „Imar merrava a buter imar šoha nachava haluški ciraleha the arminaha!“ Denašelas ki o oltaris, odoj zadikhľa vudar andre zakristija. Geľa andre a zarind'a pes. Koda, so les dohaňinlas, avľa ki o vudar, aľ andre pes nadochudľa. O Rom daratar aňi nadichinlas. Pre odi bacht demaďa dešudujto ora a jekhvar sa preačhiľa. Murdaľile o lampi the o momel'a a andre khangeri ačhiľa cichones, sat te pes űič naačhiľahas. O Rom pes daratar aňi načalavlas, aľ pal'is zasut'a.

Tosara o khangeraris arakhľa le Romes te sovel andre zakristija a polokes les uštaďa. O Rom vichut'ila a kamľa te vičinel. Aľ pal'is leske dogel'a, hoj imar namušinel te daral. O khangeraris les iľa pre fara a o rašaj leske radoscatar podiňa o vasta a igen leske pal'ikerlas, hoj odoj viľikerďa calo rat a maj pes so trin džene vidine andro dis te phenel le kral'iske, so pes ačhiľa.

Le Romeske o kral'is the e kral'ovna igen pal'ikerde a maj dine te kisitinel kola nekfeder chabena. Savore pal'is bešte pal o skamind, chanas a paš oda o Rom vakerlas, so

pes andre khangeri ačhiľa. O kral'is the e kral'ovna čak bond'arnas le šerenca a šunenas. „Dičhol, hoj tu sal koda nekbareder vitezis. Mek ňiko andre khengeri naviľikerďa duj raťa,“ phend'a o kral'is. „Som bi-zutno, hoj the kadi trito rat savorenge, so andre khangeri daraven, sikhaveha, hoj pes lendar nadaras a hoj oda aveha tu, ko pre lende vik-helela.“ „Ta kaj, me imar ňikhaj nadžav,“ phend'a o Rom, „džanen, sar man daravas?“ „Aľe viľikerďal savoro,“ odphend'a leske o kral'is, „tu sal nekbareder vitezis, savo kana has. Aľe te viľikereha the kadi trito rat, ta imar pre tute bareder vitezis ňikhaj naela. Sako pal tute vakerla.“ „Gondolin pre amari princezna,“ phend'a e kral'ovna, „imar čak jekh d'ives a ela pale amenca. Daha tut sa, so tiri vod'i kamela.“ Kija late pes pridiňa o rašaj: „Kola, so tut daraven, ta jon tutar tiž daran. Te tutar nadaranas, ta tut imar vareso kerdehas. Aľe jon tutar daran buter sar tu lendar! Vaš oda pre lende imar duvar vikheld'al,“ a kerďa pro kral'is la jakhaha. Le Romes le rašeskere lava podhazdle. „Mište, džava adad'ives andre khangeri, aľe mušinen man te del duj bare mare, duj kotera balevas the duj

cakľi thard'i.“ Savorenge pochuťiľa o jilo, sar šunde, hoj o Rom džala the tritovar andre khangeri. O kral'is maj parančolind'a, hoj les te den sa, so čak kamela. O khangeraris the o Rom ile sa, so len o kral'is diňa a gele pale pre fara.

Odoj o Rom schal'a maj jekh calo maro the o balevas a vipiľa maj jekh caklos thard'i a diňa pes te sovel. Vaj eňa orendar les o rašaj the o khangeraris ľigende andre khangeri a zarinde savore vudara. O Rom has ajso mato, hoj so čak les thode te bešel andre lavica, maj zasuťa. Dešujekha oratar jekhvar zalabile savore lampi the o momel'a a ačhiľa ajsi vika, sar te kaml'ahas te el agor luma. Imar dičholas, hoj perla e khangeri. O Rom ušťiľa a sar dikhl'a, so pes kerel, maj has trižbo. „Ta so, Romeja, daras pes?“ chudľa vareko te vičinel. „Kada oda imar tiro agor!“ A fest asalas. O Rom daratar mištes navichuťiľa andal e cipa. „Mamo, dado, šegetinen mangle! Kamen man te murdarel! Mri kedvešno šukar romňi, egerinav tuke, hoj imar šoha ňikhaj nadenašava a igen mange phares, hoj imar šoha nachava tire haluški ciraleha the arminaha.“ Rozdikhl'a pes pal e khangeri. Savore vudara has zaphandle, ča maj

paš o oltaris has o mochto. Ta oda imar miro agor, phend'a angla peste o Rom. Andre oda phundrisaľiľa o mochto a andal avľa avri e Kal'i raňi. Dži andro pasos has imar par-ňi, aľe le pasostar ži upre has kaľi. Rozdikhl'a pes pal e khangeri a zadikhl'a le Romes. So čak les dikhl'a, maj pes rozdenašťa kija leste. Kaj-čak o Rom naužarlas a chudľa te denašel. Denašelas vudar vudar-estar, aľe savore has zarimen. Imar dičholas, hoj les e Kal'i raňi chude-la. O Rom imar nadžanľa, so te ke-rel a sar denašelas pašal o mochto, chuťiľa andre a zacirdľa o verchos. E Kal'i raňi les mangelas, hoj la te mukhel andro mochto, hoj les nič nakerla, hoj te na daral, aľe o Rom peha aňi načalaďa a has cicho, hoj aňi nadichinlas, hjaba les e Kal'i raňi mangelas. Andre oda demaďa dešudojto ora a sa jekhvar ačhiľa čit, čak e Kal'i raňi les furt mangelas, hoj la te mukhel andro mochto. Aľe o Rom peha aňi načalavlas. Avka viľikerďa ži tosara.

Maj tosara avľa o khangeraris a mište leske navichuťile avri o jakha. Paš e mochto bešelas e princezna, šukar sar popka a sikhavelas pro mochto. „Miro zachrancos hino andre.“ O khangeraris ačhiľa sar

kašt. Avľa leske pre god'i, hoj o Rom mulo. E princezna maj prindžard'a, so peske gondolinel a phundraďa o verchos. Andre sovlas o Rom a polokes ušťelas. Sar dikhl'a la princezna the le khangeraris, vichuťiľa andal a kaml'a te denašel het. „Imar pal savoro,“ phend'a o khangeraris, „kadaj e princezna, so la zaarakhl'al. Akana džaha savore ki o rašaj a odarig andro dis.“

Pre brana sar dikhle e hentova la princeznaha, ta ačhile sar kašta. Aľe maj pes prekidle a radoscatar chudle te vičinel: „E princezna adaj, e princezna adaj!“ A denašenas vaš o kral'is. Oda imar pes the andro foros o manuša dodžanle, hoj pes e princezna bachtales visaľiľa khere a hoj la zaarakhl'a o Rom. Pro ulici pes bašavelas, khelelas the giľavlas. O kral'is the e kral'ovna nadžanle, sar le Romeske te pal'ikerel. „Akana sal čačes nekbareder vitezis pre calo luma. Vaš oda zasogaľines sa, so čak tiri vod'i kamel. Amen la kral'ovnaha egerind'am koleske, ko la čha zaarakhela, ta leske la daha romňake. Te kames, ta aveha miro džamutro.“ O Rom čak dikhelas. „Ma rušen pre ma, man imar hin romňi the trin čhave a kamav so nek-sigeder te el paš lende.“ Avka les

o kral'is diňa ajci somnakaj, keci korkoro važinlas a mek aver barva-ľipen. Sa narakinde andre barikaňi hentova a ľigende le Romes khere.

Adaj calo gav avľa leske pro čudos. Sako les adaj ľikerlas sar dili-nes a jov avľa khere sar baro raj a barvalo, hoj pes nadel aňi te vake-rel. Musaj te phenel, hoj les imar ňiko naužarlas. Sako peske gondo-linlas, hoj varekaj našľiľa, vaj les vareko murdard'a. So čak avľa khe-re, e romňi les iľa, sar pes phenel, tel o majdros. Sa o diliňipena leske andal o šero vitradľa. Bešelas khe-re a šunelas la pro lav. Diňa peske te kerel šukar baro kher a šegetin-ďa the le Romenge, so bešenas paš leste. Savore peske prikerde o khe-ra a jov len upre diňa o love. Šoha nahas chalo a la romňaha sakoneske šegetinelas, te lenge kampelas. Pal kada lenge uľile mek štar čhave, duj murša the duj čhaja. Savore dživnas bachtales, jekhetanes, a te na mule, dži adad'ives dživen.

A so pes ačhiľa kole džungale ča-rodejňikoha? Sar pes dodžanla, hoj la princezna zaarakhl'a o Rom, ačhiľa lestar baro čiriklo a odlecin-ďa het. Akorestar les imar ňiko na-dikhl'a. Vakerel pes, hoj choľatar rozčhingersaľiľa pro kotera.

Andrej Giňa: O Černé paní (stará romská pohádka)

Bylo nebylo, sladký, požehnaný a spravedlivý Bože, byl jednou jeden Rom. Měl tři děti, dva syny a jednu dcerku. Žil se svojí rodinou na horním konci jedné vesnice v malé chaloupce. V sousedství žily čtyři další romské rodiny. Muži v těchto rodinách byli ale jini než on. Chodili na práci k sedlá-kům a za to dostávali jídlo a ně-kdy i peníze. Starali se o své ro-diny jak jen mohli. Ale náš Rom, o kterém vyprávíme, to byl tulák. Nejmníh dvakrát za měsíc se vy-tratil z domu jak pára nad hrncem a nikdo nevěděl kam. Proto mu ni-kdo neřekl jinak než Blázen. Jeho žena už nevěděla, co si s ním má počít. Zbytečně na něj křičela a na-dávala, on vždycky všechno slíbil, ale nikdy nic nedodržel.

Jednou se zas zničehonic ztratil a nikdo nevěděl kam. Blázen šel a šel, až přišel do jednoho velkého města. Procházel se po náměstí a prohlížel si výlohy. Venku bylo velké horko a on dostal žízeň. Měl štěstí, na náměstí byla kašna a v ní čistá voda. Napił se a hned mu bylo líp. Rozhlídl se kolem a šel dál, až došel ke kostelu. Venku je moc ve-dro, napadlo ho, půjdu dovnitř, tam si odpčinu a až nebude takové ve-dro, půjdu dál. Vešel dovnitř, v prv-ní lavici seděly nějaké starší ženy a modlily se. Rom si sedl do pro-střední lavice a rozhlížel se po kos-tele. Modlit se neuměl, tak jen tak koukal kolem. Netrvalo dlouho a ženy odešly. Blázen se natáhl na lavici, aby ho nebylo vidět a usnul. Kdoví, jak dlouho spal. Mezitím při-šel kostelník pozavírat všechny dve-ře. Roma neviděl. Rom se probudil a rozhlédl se po kostele. Nikdo tu už nebyl. Padl na něj strach a rozběhl se ke dveřím, ale všechny byly za-mčené. Začal do nich bouchat vši si-lou, ale nikdo ho neslyšel a neote-vřel mu. Nezbylo mu nic jiného, že si jít sednout zpátky do lavice. Venku se už stmívalo a Blázen dostával čím dál větší strach. Lehl si zase na lavici a po chvíli usnul.

Najednou ho probudil strašný křik. Všechny lampy a svíčky se rozsvítily. Jako by někdo chtěl kos-tel rozbořit, jako by někdo házel shora velké kameny a u toho dělal takový rámus, až uši zaléhaly. Rom div že strachy nevyletěl z kůže. Utí-kal ke dveřím, ale všechny byly za-vřené. Ozval se hrozný hlasitý smích. Rom běhal po celém koste-le a stále slyšel, že někdo běží za ním, ale nikoho neviděl. Už chudák nemohl. Ale když běžel kolem zpo-vědnice, zjistil, že je otevřená a tak skočil dovnitř. Zamkl se, zatáhl okýnko a sedl si na zem. Pomalu ani nedýchal. Slyšel, jak kolem ně-kdo chodí a hledá ho. Slyšel, že se někdo zastavil těsně u něj, ale pak šel zase dál. Ta hrůza a křik trvaly do půlnoci. Ve dvanáct jako když utne, všechno najednou přestalo. Ale Rom ze zповědnice nevylezl, zůstal tam a usnul. Zůstal tam ce-lou noc.

Ráno přišel kostelník a otvíral všechny dveře. Všiml si, že je zpo-vědnice zavřená. Jak to, že je zavře-ná, farář ji přece nikdy nezavírá, bylo mu to divné a otevřel dvířka. Lekl se, když uvnitř uviděl sedět Roma. Ale ani ten na tom nebyl líp. Hned chtěl vyskočit a utéct, ale kos-telník ho nepustil. „Neboj se mě, nic ti neudělám. Co tady děláš a jak ses sem dostal?“ zeptal se ho. „Pojď se mnou k faráři a tam nám všech-no řekneš. Jak se na tebe dívám, máš jistě hlad.“ Šli k faráři. Tam do-stal Rom chleba s máslem a mléko. Měl takový hlad, že do něj všechno jídlo spadlo jak do studny. Když do-jedl, pustil se do vyprávění. Jak při-šel do kostela, jak tam usnul, jak ho zamkli a v noci v jedenáct hodin ho vzbudil velký rámus, jako by někdo chtěl kostel rozbořit, jako by někdo házel shora kameny a při tom se smál na celé kolo. Farář a kostelník jen poslouchali a nemohli uvěřit svým uším. „Někdo mě honil po kostele, tak jsem se schoval do zpo-vědnice a zavřel se. Ve dvanáct ho-din všechno přestalo, jak když

Pokračování na str. 10

Dokončení ze str. 9

utneš. Ale já jsem zůstal ve zpovědnici, až mě ráno našel tady kostelník.“ „Tak tys byl v kostele celou noc,“ řekl farář, „to musíme hned oznámit našemu králi. Ty jsi velký hrdina, a ani o tom nevíš.“ Blázen na ně jen nechápavě koukal a nerozumněl ničemu. „Tu novinu, žeš vydržel v kostele celou noc, musíme hned říct králi. Je třeba, abys mu ty sám všechno vypověděl, tak jak jsi to řekl nám.“

Netrvalo dlouho a na faru přijel kočár. Farař a kostelník s Romem nasedli a vydali se na zámek. U brány farář oslovil vojáka, který tam hlídal a nechal si zavolat královského rádce. Vojákovi se nejdřív moc nechtělo, až když mu řekli, o čem s ním chtějí mluvit, tak pro něj poslal. Rádce je vzal ke králi. „Můj králi,“ promluvil farář, „nezlob se, že za tebou přicházíme bez ohlášení, ale jsme si jisti, že to, co ti chceme říct, bys chtěl vědět. Jde o ten kostel, ve kterém straší.“ Král neřekl nic, jak byl překvapený. „Tady ten Rom ti všechno řekne. Snad by to měla slyšet i královna,“ řekl farář. Král dal pro ni hned poslat. Když přišla, farář pokračoval: „Tady Rom vám řekne, co se stalo,“ a obrátil se na něj, „no, jen jim řekni všechno, cos řekl nám.“

A tak Rom začal vykládat. Jak chodil po městě a dostal velkou žízeň, jak přišel ke kostelu a vešel dovnitř, aby si tam odpočinul, jak usnul a jak ho zamkli, jak zůstal sám, bouchal na všechny dveře a nikdo mu neotevřel a jak nakonec usnul. Jak ho v jedenáct hodin vzbudil velký křik, jako by někdo chtěl kostel rozbourat, jak někdo shora shazoval kameny a u toho se hrozně smál a křičel. „Běžel jsem ke dveřím, ale všechny byly zamčené. Neviděl jsem nikoho, ale někdo mě honil. Naštěstí jsem utíkal kolem zpovědnice. Schoval jsem se dovnitř, zavřel se a zatáhl okýnko, takže mě nenašli. O půlnoci všechno přestalo, jako když utne. Zhasly všechny lampy a svíčky a najednou bylo ticho, jako by se nic nestalo. Ráno tady kostelník přišel odemknat a našel mě ve zpovědnici.“

„Ani nevíte, jak dobrou zprávu mi přinášíte,“ promluvil král, „ty jsi opravdu velký hrdina. Už mnoho lidí zkoušelo v kostele přespát, ale všichni utekli, když uslyšeli ten křik. Ty jsi první, kdo tam vydržel až do rána. A budeš ještě větší hrdina, když tam vydržíš ještě dvě noci. Celá naše země a všichni lidé tě budou obdivovat jako toho největšího hrdinu na světě a nikdy už

na tebe nezapomenou!“ „A můžete mi říct, proč tam tak straší a co se vlastně děje?“ zeptal se Rom. Králi se do vysvětlování moc nechtělo. Něco mu říkalo, že Rom nepobral moc rozumu a že ho snadněji přesvědčí, když z něj udělá hrdinu.

Ale královně to nedalo a začala mluvit: „Měli jsme krásnou dceru, princeznu Terezku. Každý ji měl rád. Ke každému byla hodná a kde mohla, všem lidem pomáhala. Ale to nesnesl jeden zlý čaroděj. Když šla jednou sama kolem kostela, unesl ji. Chudák ani nevěděla, co se s ní děje. Čaroděj ji zaklel, aby každou noc v tom kostele strážila. To zakletí může zlomit jen ten, komu se podaří vydržet celou noc v kostele, tři noci po sobě. A ty už jsi jednu noc vydržel. Prosím tě za sebe, za mého muže a hlavně za naši Terezku, jdi znovu do kostela a vydrž tam ještě dvě noci.“ „Kdepak, nikam nejdu. Já se moc bojím. A co když na mě kostel spadne?“ povídá Rom. „Škoda, že jsi neznal naši Terezku. Ona by tě jistě pěkně poprosila, ale protože tady nemůže být, prosím tě za ni. Uděláme všechno pro to, aby se ti nic nestalo. Přece bys ji nenechal v moci toho zlého černého čaroděje. Jen ty ji můžeš zachránit. Druhého takového člověka jako jsi ty nikde nenajdeme. Ještě nikdo, ani princové, nevydrželi v kostele celou noc. Necháme stát vojáky kolem kostela a když bude nejhůř, přijdou ti na pomoc, je to tak, králi.“ Král pokýval hlavou. Romovi bylo princezny líto a tak králi a královně řekl: „Dobře, půjdu, ale musíte mi dát jeden bochník chleba, kus slaniny a flašku pálenky. Minulou noc jsem měl hrozný hlad.“ Král s královnou jen vykulili oči. „Všechno bude, jak si přeješ. Teď pojď s námi a jez a pij, co hrdlo ráčí.“ Vzali ho do zámecké kuchyně. Rom nevěděl, do čeho se pustit dřív, tolik dobrot nikdy v životě neviděl. Pak ho v kočáru odvezli zpátky na faru.

Večer se Rom vypravil do kostela, vzal si s sebou chléb, slaninu a pálenku. Najedl se a napil tolik, až usnul. V jedenáct hodin se rozsvítily všechny lampy a svíčky a spustil se strašlivý rámus. Do Roma jako když stělí. Vzbudil se a nevěděl, kam se podít. Hned byl střizlivý. Vypadalo to, že kostel skutečně spadne. Jako by někdo házel dolů kameny a při tom dělal takový rámus, jako když burácí hrom a smál se tak hrozně, až málem padaly obrazy ze zdí. Rom strachy málem umřel. Začal křičet: „Ma-

minko, tatínku, pomoc! Chtějí mě zabít!“ Schoval se pod lavici. Slyšel, jak někdo chodí po kostele a hledá ho. Když se kroky vzdálily, začal Rom znovu prosit: „Moje milá ženo, slibuju ti, že už nikdy neodejdu z domova a nikdy už dětem nesním všechny halušky s tvarohem!“ Jedním okem zahlédl toho, kdo ho hledal. Byl celý v černém a nebylo mu vidět do tváře, jenom nohy měl bílé. „Slibuju ti, moje drahá ženuško, že tě už vždycky poslechnu a udělám všechno, co řekneš, jen prosím přijď sem a vyžeň ty strašidla, co tady boří kostel.“ Schoval se zase pod lavici a netrvalo dlouho, zase slyší, že někdo prochází kolem něj. Naštěstí ho neviděl. Za chvíli se ale postava celá v černém obrátila a blížila se rovnou k němu. Rom začal křičet: „Maminko, tatínku, zachraňte mě!“ a rozběhl se pryč. Postava v černém za ním. Rom křičel: „To je můj konec, už nikdy nebudu jíst halušky s tvarohem ani se zelím!“ Doběhl k oltáři a tam zahlédl dveře do sakristie. Vběhl dovnitř a zamkl se. Ten, co ho doháněl, doběhl taky ke dveřím, ale dovnitř se nedostal. Rom strachy ani nedýchal. Neštěstí začalo odbíjet dvanáct hodin a najednou vše utichlo. Zhasly všechny lampy i svíčky a v kostele bylo ticho, jako by se nic nestalo. Rom se strachy ani nehnul a nakonec kolem jedné hodiny usnul.

Ráno našel kostelník Roma, jak spí v sakristii. Pomalu ho probudil. Rom vyskočil a chtěl začít křičet. Až potom mu došlo, že už se nemusí bát. Kostelník ho vzal na faru a farář mu s radostí podával ruce a děkoval mu za to, že vydržel celou noc. Hned všichni tři spěchali na zámek povědět králi, co se dělo.

Král a královna byli Romovi velmi vděční a honem nechali přinést to nejlepší jídlo. Pak si všichni sedli ke stolu, jedli a Rom jim při tom vypověděl, co se v noci v kostele stalo. Král s královnou jen kroutili hlavou a poslouchali. „Je vidět, že jsi největší hrdina ze všech. Ještě nikdo nevydržel v kostele dvě noci. Jsem si jistý, že tu třetí noc všem, co v kostele straší, ukážeš, že se jich nebojíš a že nad nimi zvítězíš,“ řekl král. „Kdepak, já už nikam nejdu,“ povídá Rom, „víte, jak jsem se bál?“ „Ale všechno jsi vydržel,“ odpovídal mu král, „ty jsi největší hrdina, co kdy byl. Ale když vydržíš i třetí noc, tak už větší hrdina než jsi ty nikdy na světě nebude. Každý o tobě bude mluvit.“ „A pomysli na naši princeznu,“ dodala královna,

„už jen jeden den a může být zase s námi. Dáme ti všechno, co budeš chtít.“ Přidal se i farář: „Ti, co tam straší, se tě taky bojí. Kdyby se tě nebáli, už by ti něco udělali. Ale oni se tě bojí víc než ty jich! Proto jsi nad nimi dvakrát zvítězil,“ řekl a mrkal okem na krále. Roma farářova slova povzbudila. „Dobře, půjdu tam i dnes, ale musíte mi dát dva bochníky chleba, dva kusy slaniny a dvě flašky pálenky.“ Všichni si oddechli, když uslyšeli, že Rom půjde i potřetí do kostela. Král hned poručil, ať mu přinesou všechno, co si přál. Kostelník s Romem pobrali to, co jim král dal a jeli zpátky na faru.

Rom snědl celý bochník chleba, slaninu, vypil skoro celou láhev pálenky a usnul. Kolem deváté hodiny večer ho farář a kostelník odvedli do kostela a zamkli za ním všechny dveře. Rom byl tak opilý, že usnul, hned jak ho posadili na lavici. V jedenáct hodin se rozsvítily najednou všechny lampy i svíčky a strhl se takový rámus, jako by měl nastat konec světa. Vypadalo to, jako by měl kostel spadnout. Rom se vzbudil, a když viděl, co se děje, hned vystřízlivěl. „Tak co, už se bojíš?“ křičel někdo, „toto je tvůj konec!“ A ozval se hrozný smích. Rom div že strachy nevyskočil z kůže. „Maminko, tatínku, pomoc! Chtějí mě zavraždit!“ Moje milá krásná ženuško, slibuju, že už nikdy nikam nepůjdu a je mi moc líto, že už nikdy neochutnám tvoje výborné halušky!“ Rozhlížel se opatrně po kostele. Všechny dveře byly zavřené, jen vepředu u oltáře ležela rakev. Tak to je můj konec, napadlo ho. Vtom se rakev otevřela a vyšla z ní Černá paní. Až do pasu byla bílá, ale od pasu nahoru byla černá. Rozhlédla se po kostele a jen zahlédla Roma, rozběhla se k němu. Ten na nic nečekal a začal utíkat. Zkoušel jedny dveře po druhých, ale všechny byly zamčené. Už to vypadalo, že ho Černá paní chytí. Rom už chudák nevěděl, co dělat a když běžel kolem rakve, skočil do ní a zavřel nad sebou víko. Černá paní ho začala prosit, aby ji do rakve pustil, že se mu nic nestane, ať se nebojí, ale Rom se ani nehnul a byl potichu, sotva dýchal. Zbytečně ho prosila. Vtom hodiny odbily dvanáct a rámus utichl, jen Černá paní ho stále prosila, aby ji pustil do rakve. Ale Rom se ani nepohnul. Tak vydržel až do rána.

Brzy ráno přišel kostelník a málem mu vypadly oči z důlků. U rakve sedí princezna, krásná jak pa-

nenka a ukazuje na rakev. „Můj zachránce je uvnitř.“ Kostelník zůstal stát jako opařený, myslel si, že je Rom po smrti. Princezna hned pochopila, na co myslí a otevřela víko. Uvnitř spal Rom a zrovna se probouzel. Když uviděl princeznu a kostelníka, vyskočil a chtěl utíkat pryč. „Už je po všem,“ řekl kostelník, „tady je princezna, kterou jsi zachránil. Půjďme společně na faru a potom na zámek.“

Když u brány uviděli vojáci kočár s princeznou, zůstali stát jak solné sloupy. Ale pak se vzpamatovali a začali radostně volat: „Princezna je tady, princezna je tady!“ A utíkali ke králi. I ve městě se mezitím lidi dověděli, že princezna se vrátila a že ji zachránil Rom. Na ulicích hrála hudba, tančilo se a zpívalo. Král s královnou nevěděli, jak mají Romovi poděkovat. „Teď jsi opravdu největší hrdina na světě. Za to si zasloužíš vše, po čem tvoje duše touží. S královnou jsme slíbili ruku naší princezny tomu, kdo ji zachrání. Jestli chceš, budeš mým zeťem.“ Rom jen překvapeně koukal. „Nezlobte se na mě, ale já už mám ženu i děti a chci se k nim co nejdřív vrátit.“ Nakonec mu král dal tolik zlata a peněz, kolik sám vážil a ještě další poklady. Všechno to naskládali do panského kočáru a odvezli Roma domů.

Když přijel, celá vesnice nemohla věřit svým očím. Každý ho tady považoval za blázna a on se vrátil domů jako velký pán a s takovým bohatstvím, že se to ani nedá vypovědět. Pravdou bylo, že už ho pomalu nikdo nečekal. Mysleli si, že se někde ve světě ztratil nebo ho třeba někdo zabil. Jen přišel domů a žena si ho vzala, jak se říká, na paškál. Všechny hlouposti mu vyhnala z hlavy. A Rom od té doby seděl doma a poslouchal ji na slovo. Nechali si postavit krásný nový dům a pomohli i ostatním, co bydleli kolem. Dali jim peníze, aby si mohli všichni spravit domy. Rom nikdy nebyl lakomý a se svou ženou pomáhal ostatním, kdykoliv bylo potřeba. Po čase se jim narodily ještě čtyři děti, dva chlapci a dvě děvčata. Všichni si společně spokojeně žili a jestli nezemřeli, žijí dodnes.

A co se vlastně stalo se zlým čarodějem? Když se dověděl, že Rom zachránil princeznu, proměnil se ve velkého ptáka a odletěl kdoví kam. Od té doby ho nikdo neviděl. Říká se, že se prý zlostí rozpadl na tisíc kousků.

**překlad Martina Vyziblová
foto: Rema Chaudhary**

Čím je pro mě hudba?

Jedna z otázek, kterou pokládám každému umělci. Teď se ptám sama sebe. Jednoduše bych odpověděla, že je pro mě vším, co miluji. Mám k ní velice blízko, je mnou. Je to láska, kterou mi Bůh předal. Nevím, či se dává každému, ale věřím a vidím, že je nás čím dál víc, co se hudbou narodili a hudbou také umřou. V naší romské historii je hudba spojená už od doby narození. Hudbou se Romové živili a přivydělávali si na obživu své velké rodiny. Talent se dědil z generace na generaci. Romská hudba není jednotná, neboť Romové nevytvářeli svůj vlastní styl, ale přejímali styl prostředí, kde zrovna přebývali. Jejich hudební nadání je proslavilo po celé Evropě. Proto také hraní společně s kovářstvím patřilo mezi nejprestižnější romská povolání. Také je známé, že u hudebníků se hudební nástroje dědily z generace na generaci. I v mé rodině, kde jsem se narodila, můžu říct, že se hudbou všichni milují. Vzpomínám na chvíle, kdy se u nás každý pátek mulovalo (slavilo). Tenhle rodinný svátek neměl pojmenování, řekla bych, že to byla jistá tradice, která nejen naši rodinu charakterizovala. Hudba dohrávala a naše dětské hlásky doznávaly do pozdních hodin. Milovala jsem tyhle chvíle, a když jsem byla malá, věděla jsem, že až budu jednou dospělá, budu zpívat tak jak má babička. Kdybyste babičku slyšeli, tak byste řekli, že jí zpívala duše. Byl to jedinečný hlas, který se jen tak neslyší. A to je to, co mě inspirovalo v hudbě se najít. Jít, hledat to, co je v ní nejdůležitější. Hledala jsem, až jsem jednoho dne pochopila a zjistila, že je to naše srdce, duše. Tak jak dokážeme žít, cítit, milovat.

Takovou hudbu může každý dělat. Je to nejjednodušší přirozená terapie, ve které my sami můžeme být svými učiteli. Rostla jsem ne po fyzické stránce, ale rostla jsem mnohem užitečněji. Rostla jsem po duchovní cestě. Přicházely mi do cesty velké osobnosti, co se v hudebním světě vyznaly a dělaly muziku. Nechávala jsem se od nich učit a inspirovat se. Ale nejvíce ze všeho mi pomohla moje láska k sobě samé. To, že dokážete milovat sebe skrze Boha, můžete dělat cokoli. Čím víc jsem milovala, tím

líp jsem zpívala. Mám svoje pravidlo, že čím víc člověk dokáže milovat, tím větší věci může dělat :) Hudba může být očistující. V hudbě je pro mě nejdůležitější dosáhnout v tom, co je hudební duše, překlenout rozdíly a spojit lidi. Jednou jsem přemýšlela, že vlastně hudba má zemi pro ty, kteří ji umí poslouchat. Nejdůležitější je pro mě přednes určitého textu písně, často mám texty, které pronikají lidem do duše. Jedna láska, jeden mír dělá hudbu, která něco změní. Láska, mír, harmonie. Hudbou a láskou k ní se dá vyléčit nevyléčitelné. Narodila jsem se, abych vytvářela krásno. Hudba spojuje myšlenky, vznešená poselství, lásku a milování. Je to symbol pro harmonii a lásku k lidem a ke světu. V hudbě rasismus neexistuje. Vyzařuji krásou a smyslností, tím, že dokážu milovat sebe, to mi umožňuje, aby mě mohli také milovat ostatní. Hudba je pro mě

mozaika a opravdu záleží na každém dílku. Vy jste těmi dílky, těmi rozbitými notami, pokuste se je zachránit a uvidíte, co sami můžete vytvořit :)

K otázce, kam směřuje současná romská hudba, bych odpověděla jednoduše. Tam, kam sami směřujeme. V hudbě se odrazí to, jaký člověk je. A pokud člověk muzikant vnímá svět okolo sebe, klidně ať si dovolí s hudbou experimentovat, proměňovat, milovat jinak. Ale ať u ní zůstane lidský, ať zůstane stát nohama pevně při zemi. Protože v dnešní době se v hudbě ztrácí láska a pokora. Člověk vykonávající hudbu pro lidi by měl mít největší sílu, obohatit lidi v hudbě. Mé motto zní – Mějte lásku k hudbě, budete mít hudbu v lásce. Hudba je hrou všech her, neboť spojuje myšlenky s rozkoší, vznešená poselství. Vystačí si sama se sebou. Tvoří ji záplava prolínající se zákonů, s nimiž si skladatelé pohrávají někdy s virtuozitou akrobatů, jindy s naivitou dětí. Hudba se dotýká mnohého, ale s láskou žije v nejkrásnějším objetí. Každý tón dokáže dát hudbě punc jedinečnosti. Harmonie prolínající se hudbou nás učí umění radovat se ze života, poznávat jeho krásné stránky, vyhledávat to, co je na životě to pravé a neopakovatelné. Harmonie prostupující kulturou nás nutí se právě v určitý okamžik zastavit a zapřemýšlet, jak žijeme a jak bychom žít chtěli, o tom, kdo jsme, jaká je naše společnost. Tohle všechno je pro mě hudba a svět kolem ní.

S láskou Veronika Kačo

Případ bývalého šéfredaktora RH

V průběhu roku jsem marně usiloval o zamezení šíření nepravdivých tvrzení o činnosti spolku „Společenství Romů na Moravě“. Autorem zkreslených, ale i nepravdivých informací o činnosti našeho spolku je bývalý zaměstnanec, který se ještě v roce 2013 na činnosti redakce Romano hangos sám podílel a po ukončení pracovního poměru započal s obviňováním organizace a jejího vedení.

Protože vedení „Společenství Romů na Moravě“ považovalo a považuje tvrzení svého bývalého zaměstnance dílem za zkreslená a dílem za nepravdivá do té míry, že poškozují osoby ve vedení organizace i organizaci samu v její činnosti, obrátil jsem se na zdejší státní zastupitelství s podnětem k prošetření, zda se tento bývalý zaměstnanec nedopustil trestného činu pomluvy. Po skončení celé věci, kterým je Rozhodnutí státního zastupitelství a výroku, že trestný čin se nestal, jsem požádal o právní názor nezávislého právníka. Některé jeho právní názory uvádím.

Právní názor, cituji: „O pomluvu se jedná v tom případě, jestliže sdělený údaj je nepravdivý a způsobilý značnou měrou ohrozit vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit v zaměstnání, narušit rodinné vztahy nebo způsobit jinou vážnou újmu. Autor stížnosti, tedy Pavel Pečinka, uveřejnil svoji stížnost v novinách, zaslal na ministerstvo kultury i na neuvěřitelných 2000 dalších adres. Tuto databázi měl k dispozici jen ke své práci. Její využití pro soukromé účely a teprve po skončení pracovního poměru je na považovanou a svědčí o charakteru stěžovatele.“

Ministerstvo kultury provedlo na základě této stížnosti kontrolu zaměstnání na hospodaření spolku za předchozí tři dotační roky. Kontrola neshledala pochybení. Tím bylo vyvráceno tvrzení stěžovatele Pečinky o údajných chybách v hospodaření a dosud trvající praxi.

Citujeme další právní názor: „Kdyby činnost spolku skutečně trpěla vytýkanými nedostatky, poskytnutí dotace na činnost spolku pro další období by bylo nutno zvážit, jinak řečeno, nepravdivé tvrzení ve výše uvedených bodech značnou měrou ohrožuje další činnost spolku a je způsobila ohrozit vážnost jeho zakladatele u spoluobčanů.“

Výsledkem šetření státního zastupitelství bylo odložení věci s odůvodněním, že se stěžovatel zveřejněním své stížnosti nedopustil pomluvy ani přestupku proti občanskému soužití. Vyrozumění je stanoviskem konečným. Přesto a právě proto vzbuzuje určité pochybnosti.

Především nelze přehlédnout, že tvrzení o závadném hospodaření spolku, co se týká posledních tří let, bylo zcela prokazatelně vyvráceno výsledkem kontroly ministerstva kultury. Tuto okolnost státní zastupitelství pomínulo. Skutek je však nedělitelný, a pokud, byť v části bylo zjištěno, že se udal, je nutné se s tímto skutkovým zjištěním vypořádat v rozhodnutí. To se nestalo.

Pokud tedy pro období starší než tři roky od stížnosti zastupitelství stížnost na hospodaření spolku vyhodnotilo jako pravdivou, neopírá se tento závěr o spolehlivá zjištění. Rozhodnutí o odložení věci pak nasvědčuje tomu, že věci týkající se ochrany osobnosti jsou v činnosti státních zastupitelství spíše upozaděny a důraz ve své činnosti zastupitelství kladou na případy, které mají větší dosah a z jejich pohledu i větší naléhavost. To však nevylučuje samostatný úsudek o podané stížnosti, který tímto podává redakce veřejnosti a především svým čtenářům. Lze učinit závěr, že Pavlem Pečinkou podaná stížnost nepřekračuje mez pouhé spekulace.“

Státním zastupitelstvím nám bylo doporučeno, pokud bychom nebyli s jeho stanoviskem spokojeni, podat žalobu na ochranu osobnosti. Touto cestou nepůjdeme. Tento proces je příliš zdouhavý, vyžaduje značné finanční náklady, které nemáme. Už nechceme odvádět naši pozornost od věcí naléhavějších a důležitějších.

Zjistili jsme ze zápisů šetření Policie ČR, že svědci, jimiž se Pavel Pečinka zaštiťoval, jsou z našeho pohledu značně nedůvěryhodní, zejména proto, že neměli s činností redakce nic společného. Jakou asi mohli mít důvěryhodnost? Zprvu jsme o nich nevěděli, až později jsme jejich identitu zjistili. Policie jejich identitu tajila. Bylo by komplikované tento rozpor znovu zavádět do již skončeného řízení. Jakou cenu může mít svědectví člověka, který se za svůj názor veřejně nepostaví?

Pavel Pečinka i po dvou letech ve své pomlouvačné činnosti pokračuje. Je nepochybné, že si tím vytváří vlastní uspokojení ve snaze někomu škodit.

Nechť je známo, že Pavel Pečinka byl pět let zaměstnancem redakce naší organizace, která mu umožňovala slušné renomé v celé společnosti, které by jinak nezískal. Ostatně poskytovala mu i zaměstnání, které po delší dobu nebyl schopen sehnat. Odměnil se chleboďárci skutečně podle hesla: „Za dobrotu na žebrotu!“

Karel Holomek
vydavatel Romano hangos
fotokoláž: Romea.cz

O Roma vakeren

je pořad Českého rozhlasu určený pro Romy.

Jeho jednotlivé relace lze zpětně vyhledat v archivu textů na

www.romove.cz

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

Přehled akcí listopad – prosinec 2015

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

STÁLÁ EXPOZICE Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie po současnost na ploše celého jednoho muzejního patra (350m²). V šesti sálech zhlédnete unikátní sbírky, umělecká díla i filmové dokumenty, to vše za doprovodu romské hudby. Expozice je vhodná pro děti i dospělé, vhodně doplňuje učivo základních a středních škol.

Pro skupiny nutná rezervace:

pruvodce@rommuz.cz, tel.: 545 581 206

AKTUÁLNÍ VÝSTAVY A AKCE

Martin Holub řečený řezbář Matěj

...a možná přijede na koze

Dřevěné sochy, loutky a dekorativní hračky profesionálního řezbáře Martina Matěje Holuba z Horních Chvatlin, osobitého umělce s širokým spektrem umělecké tvorby, při níž uplatňuje svou vynalézavost a fantazii se smyslem pro humor, v originálním výtvarném a technologickém zpracování. 25. 9. 2015–21. 2. 2016

Doprovodný program k výstavě:

- 17. 1. 2016, 21. 2. 2016, v 15 hodin / Nedělní výtvarná dílna pro děti s lektorkou v prostorách výstavy a dětském ateliéru, z níž si každý odnese svůj vlastní výrobek.
- Pro rezervaci místa na výtvarných dílnách kontaktujte lektorské oddělení: lektor@rommuz.cz, tel.: 545 214 419. Počet míst je omezený.

PROMÍTÁNÍ FILMŮ S ROMSKOU TEMATIKOU:

Pravidelná promítání snímků s romskou tematikou. Po projekci vždy následuje diskuze s hostem. Vstupy na promítání jsou zdarma.

Každou první neděli v měsíci vstup do stálé expozice a výstav zdarma
Sledujte Muzeum romské kultury i na facebooku

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Aven andre, bešen tele!

ROMISTIKA

KATEDRA STŘEDOEVROPSKÝCH STUDIÍ

(Jednooborové/dvouoborové studium)

PO ČTYŘECH LETECH OTEVÍRÁME BAKALÁŘSKÝ STUDIJNÍ OBOR

Uzávěrka přihlášek do 29. 2. 2016

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

CHARAKTERISTIKA OBORU

Multidisciplinární studium zaměřující se na romskou tematiku propojuje poznatky a metody z oborů lingvistiky, antropologie, historie, politologie, sociální práce, literatury i umění. Studium se soustřeďuje jak na Romy na území bývalého Československa, tak i jinde ve světě. Důraz je kladen na získání aktivní znalosti romštiny a vlastních zkušeností skrze osobní poznání a komunikaci s Romy. Studenti mají možnost zapojit se do výzkumných projektů a dalších aktivit pracoviště. Obor tradičně studují Romové i Němci, rodili mluvčí romštiny spolu se začátečníky, a dohromady tvoří každý ročník inspirativní prostředí pro všechny.

LIDÉ

Pedagogové působící na Seminárii romistiky se věnují mj. výzkumu válečné a poválečné historie Romů v Československu; antropologickému výzkumu v ČR a SR; sociolingvistickému výzkumu romštiny; zpracování atlasu a slovníků romštiny; popisu romských dialektů; historickému vývoji romštiny; edici a překladu romské literatury a narativů pamětníků.

Absolventi romistiky působí především v oblasti občanského neziskového sektoru, v institucích státní správy orientovaných na Romy, ale i v akademické sféře.

Mnozí studenti jsou aktivní v různých oblastech aktuálně souvisejících s romským tématem již během studia, a jejich zkušenosti jsou tak obohaceny pro výuku i studentský kolektiv.

Nabízíme starší ročníky Romano hangos.

Cena jednoho ročníku 100,- Kč + poštovné.

Objednávky na: 545 246 673, nebo: holomkova@srm.cz

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

**Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě**
Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

10. PROSINCE 2015 V KAVÁRNĚ TROJKA

DOBA LIDSKÝCH PRÁV

OD OFICIÁLNÍHO PŘIJETÍ VŠEOBECNÉ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV OSN TENTO ROK UPLYNE 65 LET. DÁ SE TAK MLUVIT O DOBĚ LIDSKÝCH PRÁV? PŘIJÍTE S NÁMI OBJEVOVAT ODPOVĚĚ NA TUTO A DALŠÍ OTÁZKY NA MEZINÁRODNÍ DEN LIDSKÝCH PRÁV.

MODERUJE BARBORA ANTONOVÁ

// PROGRAM //

15:30-16:30 ŽIVÁ KNIHOVNA A VERNISÁŽ KOMIKSŮ O PŘÍBĚZÍCH MENŠIN
16:30-17:00 VYSTOUPENÍ ROMSKÝCH MATEK A HUDEBNÍ DÍLNA VERONIKY KAČOVÉ
17:00-17:30 LAMPIONOVÝ PRŮVOD ZA ŽIVOTY ZTRACENÉ NA MOŘI
17:45-18:00 VYSTOUPENÍ KRÁLOVNIČEK
18:00-20:00 DISKUSE "JAK POMÁHAT A NEVYHOŘET? JAK UCHRÁNIT SVÉ PRÁVO NA ŽIVOT. NA OSOBNÍ ŽIVOT?" MEDIUJE ONDŘÁŠ PŘIBYLA
20:30 MARTIN E. KYŠPERSKÝ - KONCERT A PERFORMANCE LEADERA SKUPINY KVĚTY
22:00 PSE
22:30 BALKAN BASHAVEL - MALALATA

Nabídka inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)

1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)

1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25 %
žádosti o inzerci na mail: holomkova@srm.cz